

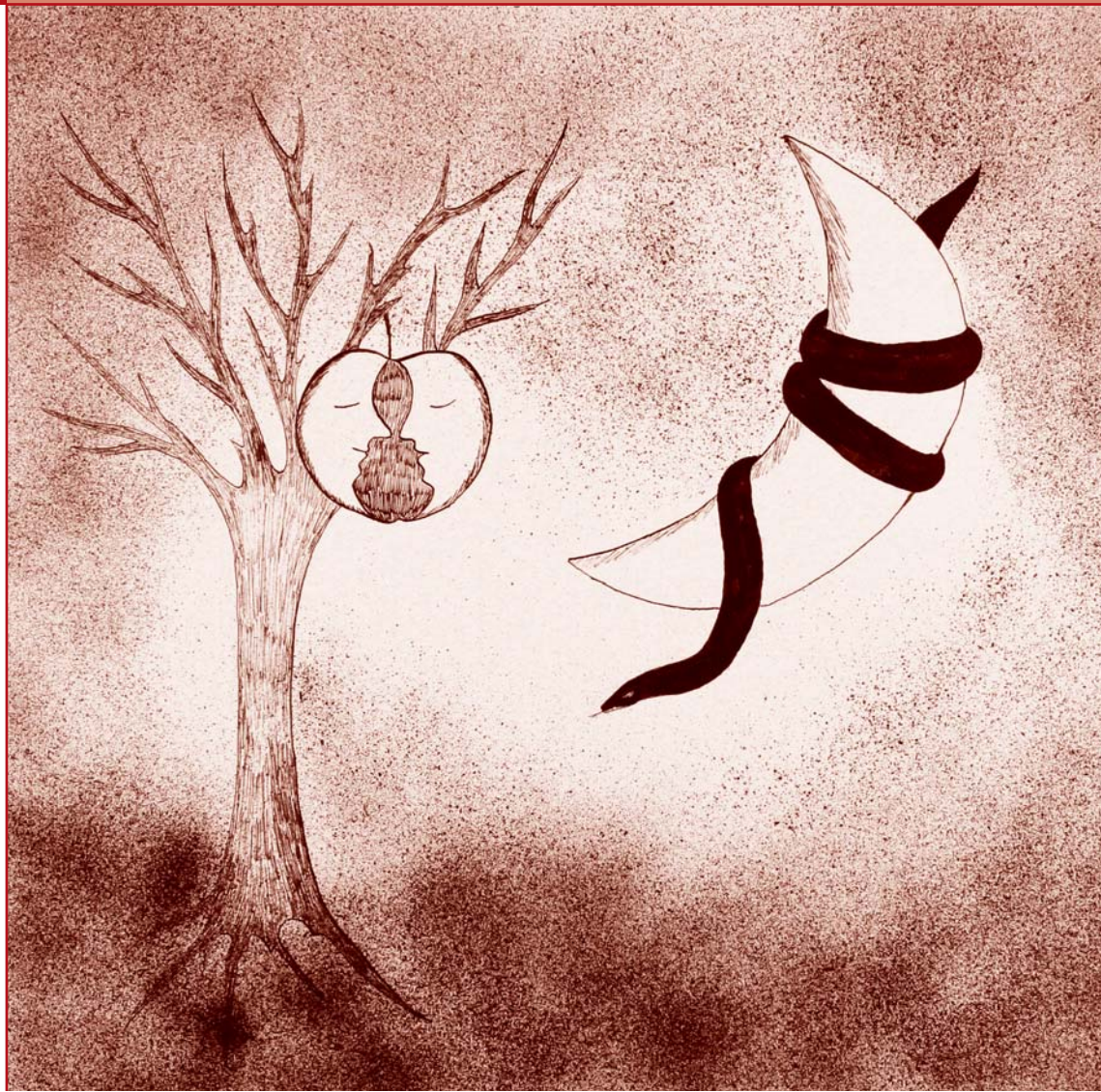

KROK

1

Ročník 6/2009

Knihovnická
Revue
Olomouckého
Kraje

OBSAH ČÍSLA

PRVNÍ KROK

Úvodník – *Helena Veličková* 1

ROZHOVOR KROKu

Filozofický potlach. Co si myslí Alexander Tomský o podstatě západní víry, vědy a umění.
Helena Veličková s *Alexandrem Tomským*..... 3

KNIHOVNICTVÍ DRŽÍ KROK

Aktualizace fondů a změny v elektronickém katalogu ve Vědecké knihovně v Olomouci
– *Libuše Macháčová, Blanka Sedláčková*..... 6
Den pro dětskou knihu v Olomouci – *Milena Orlichová* 13

O KROK DÁL

Umění povýšit hodnotu slova.
O slovenské a japonské kaligrafii – *Dušan Kállay* 15
Vykácej alej a budou se ti zdát jiné sny – *Václav Cílek* 20
Lašfánské matičky – znovu oživená tradice – *Ivan Hlavatý* 24
Do podzemí olomouckých sadů přichází světlo
– *Vladimír Gračka*..... 27

KROK V LITERAUŘE

Podobenství Daniely Fischerové 29
Písnicka o těch, na které všechno sedne a kteří všechno dávno vědí
– *Hans Magnus Enzensberger* 32
Paměť krajiny nahoře i dole, dřív i potom (recenze)
– *Helena Veličková* 34
Duchovní paměť Olomouce (recenze) – *Helena Veličková*..... 36

KROK ZPĚT

Básník Jiří Wolker očima grafoložky – *Helena Veličková* 38
Zastaveníčka v olomouckých ulicích – *Nela Chládková*..... 44

KROK FÓRUM

Kresby Markéty Otavové v divadelní galerii – *Bohumír Kolář* 49
Poezie ze šuplíku 2008 52
Odposlechnuto v kuloárech knihovny
aneb Vše uděláme pro čtenáře...? 53
Doteky krásy starověku v olomoucké městské knihovně
– *Radim Karlach* 54

REGIONÁLNÍ KULTURNÍ OSOBNOSTI..... 55

Na obálce: Strom poznání (Markéta Otavová, viz str. 49)

KROK • Knihovnická revue Olomouckého kraje
Vydává Vědecká knihovna v Olomouci
Ročník 6., číslo 1, vychází čtyřikrát ročně

Vedoucí redaktorka: PhDr. Helena Veličková,
e-mail: velickova@vkol.cz
Odpovědná redaktorka: Mgr. Olga Chmelíčková,
e-mail: olga.chmelickova@vkol.cz

Redakční rada:
Václava Jemelková,
e-mail: v.jemelkova@kr-olomoucky.cz
PhDr. Renáta Fifková,
e-mail: fifkova@vmo.cz
PhDr. Miloš Kvapil,
e-mail: reditel@knihovna.cz

Adresa vydavatele a redakce:
Vědecká knihovna v Olomouci,
Bezručova 3, 779 11 Olomouc
Tel.: 585 205 311, fax: 585 225 774
e-mail: redakce@vkol.cz
IČO: 100625

Grafická úprava obálky: Ivana Perůtková
Kresby: Ing. Markéta Otavová
Technická redakce: Petr Jančík
Tisk: Polygrafické středisko
Univerzity Palackého v Olomouci
Biskupské nám. 1, 771 11 Olomouc

ISSN: 1214-6420 (tištěná verze)
1214-648X (elektronická verze)
Registrace: MK ČR E 6450

www.vkol.cz/krok

Uzávěrka čísla: 15. ledna 2009

Vážení čtenáři,

v prvním čísle roku 2009 snad není nemístné ohlédnout se maličko za obávaným osmičkovým letopočtem. Přinesl leccos nového, s čím se teprve v tomto roce důkladněji seznámíme. Pro činnost Vědecké knihovny v Olomouci je klíčová změna ve vedení kraje – náměstkem pro kulturu se po ing. Pavlu Horákovi stal Mgr. Radovan Rašák, zkušený pedagog a politická osobnost Přerovska. Na obecné úrovni celou společnost, knihovny nevyjímaje, zasáhla finanční krize, jejíž následky pro nakladatelskou politiku, množství vydávaných knih v Česku a možná i literární vývoj můžeme zatím jen odhadovat.

S ekonomickou krizí většina obyvatel Česka zatím nemá osobní zkušenost, u spisovatelů tomu není jinak. Nedostatek hmotných prostředků vždycky vede k důkladnějšímu posuzování hodnot, za které se vyplatí omezené prostředky obětovat. Bude mít tedy krize, nezaměstnanost a zadluženost lidí vliv i na jejich hodnotový žebříček v kultuře? Budou si čtenáři více vybírat v knihkupectvích a na internetu, budou si vůbec ještě kupovat knihy, nebo prostě stoupnou výpůjčky veřejných knihoven?

A co spisovatelé? Ti ani v době hospodářského rozmachu nepatřili k milionářům. Mohli mluvit o mimořádném štěstí, když je psaní uživilo. Cynické povahy však odjakživa tvrdí, že chudoba spisovatelům svědčí. Komerční knižní trh prý vede k povrchnosti, laciné a líbivé efektnosti, která v literatuře rodí kýče, cpe pornografické prvky, falešnou mystiku a okultní brak do jinak seriózních témat, plodí záplavu duševně impotentní beletrie o stereotypních pseudoprobémeh všedního života. Spisovatelé se prý pokazili přemírou hmotného konzumu, podlehli

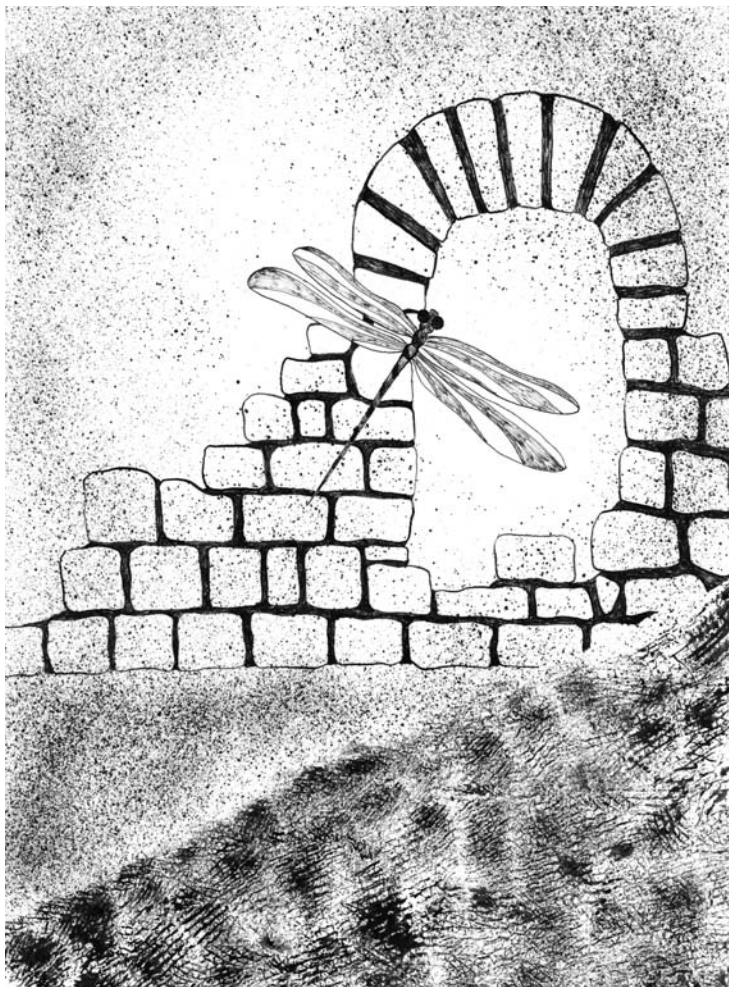
mu stejně jako většina lidí a výsledkem neustálé honby za ziskem je jenom nuda, tupý spěch a nechut nad čímkoliv přemýšlet.

Mluví se o dlouhodobé krizi v české i světové literatuře, o nemožnosti vzniku skutečně hodnotných uměleckých děl se silnými tématy, protože se ze života vytratil systém tradičních lidských hodnot a všechno je měřeno mrzkou tržní cenou. Prý reálný socialismus hodnoty pokřivil, kapitalismus je dorazil úplně. A za všechno může postmodernismus, který už jen na prášek rozemílá drobná, odrbaná zrnka literárních námětů z mlýnů, meloucích zralé literární obilí naplno až do 60. let 20. století.

Jenž v tom je háček: Ony ty literární mlýny 60. let připadaly leckomu vyčerpané už tehdy. Když v roce 1963 vyšly Směšné lásky, Milan Kundera na poznámku, že vedle většiny současné mladé prózy působí jeho povídky až nemoderně, opáčil: „Pokud ovšem pro vás modernost znamená: popis všednodenních situací, kusé konstatující věty, žádná zápletky, žádný děj, záplava vnitřního monologu, všední přesně odposlouchaný dialog se skutečným či domnělým podtextem. Avšak tyto způsoby jsou příznačné pouze pro určitý proud moderní prózy. Myslím, že dobrý smysl a význam tohoto způsobu psaní chápu, ale osobně je mi cizí.“

Co když krédo Milana Kundery sdílejí i další čeští spisovatelé, ale komerční politika nakladatelů, kteří chrtili v roce 2008 vytrvale knihy jednoho typu podle stereotypních požadavků kupujících, jim nedovolila se projevit naplno? Co když leží ve skříňkách plachých spisovatelů, vyznávajících hlubší nebo odlišné hodnoty v umění, rukopisy, které zatím

nespatřily světlo světa? Krize, jak známo z historie, trvají nějaký čas, než dojde k objevení nějakého no-

Largo desolato

vého výrobního principu, jiných hodnot, pro které stojí opět za to žít, pracovat a rozvíjet se. Doufejme, že krize neutýrá skryté nadějně spisovatele hladem – na to snad už bylo vytvořeno dost hmotného bohatství a sociálních sítí, aby se nepropadli. Čtenář, který pocítí abstinenci syndrom po knize, ale v kapse má jen pečlivě kontrolovaný peněz, bude muset víc přemýšlet, zda mu stačí přečíst si texty na internetu, nebo zda touží po intimním zážitku četby se skutečnou knihou, zda četbou nemaří čas, ale souzní s duší autora, který ho něčím obohatí. Když to shrneme, vlastní krize přišla v pravý čas, aby naučila lidi uvažovat, co životu dává smysl a co ho o smysl spíš okrádá. Jednou každá krize pomine. Možná díky ní čtenáři učiní objev, že od autora mohou chtít víc než průměrnost, a spisovatelé, kteří se dovedou vymanit z odrbaného unisex vkusu, se konečně dostanou k slovu. V každém případě je rok 2009 zkouškou, která ukáže, jestli se lidé umějí konstruktivně vyrovnat s hmotným omezením. V historii najdeme spoustu příkladů, že lidský duch, osvobodí-li se od závislosti na hmotném břemeni, dokáže divy. A kdo o lidských schopnostech pochybuje, ať si připomíná, že v těžkých dobách naděje umírá jako poslední.

Helena Veličková

Filozofický potlach

Co si myslí Alexander Tomský o podstatě západní víry, vědy a umění

Vážený pane Tomský, v druhém čísle naší revue v roce 2008 jste natukl otázku, proč je v současném světě umění v úpadku, neinspirované a málo promlouvající, zato věda se rozvíjí a kvete. Vždyť přece obojí je součástí duchovního světa lidí. Jestliže s nárůstem hmotného bohatství naší, potažmo západní společnosti, propadla většina lidí radosti z materiálních statků a zapomíná na duši, tak proč je to patrné pouze v oblasti umění a ne v rozvoji vědních oborů? Přece řada z nich se zabývá jinými oblastmi, než je pragmatický svět, člověčí touha poznávat rozumem a intuicí je stále stejně silná, ne-li ještě silnější než kdy předtím, a na rozvoji věd je to znát. V čem je tedy umění, tedy opět z velké části výplod intuice, tak specifické, že mu pořád tolik chybí k životaschopnosti?

Podstatný rozdíl je v tom, že věda má vždycky charakter kolektivní a objektivní, kdežto umění je z podstatné části (a dnes téměř výlučně) záležitostí individuální, subjektivní. Vědec nic nedokazuje, nemusí přesvědčovat, snaží se jen zjistit, co se dokazuje samo (cituji Chestertona). Umělec také objevuje, ale subjektivně, v hlubinách své vlastní psychologie, a v interakci, nikoli už ve spolupráci s estetickým vnímáním minulosti a přítomnosti jako dříve.

Umění i věda mají společné vědomí, že to, co se jeví, co je zjevné, není celá pravda, nýbrž většinou pouze pravda povrchní, tedy na povrchu. Chasidská tradice svět jeví pěkně rozškatulkovala

a prohlásila, že existují čtyři základní rozměry, pro lidské poznání směrodatné (Šneur Zalman). Zní to trochu magicky: existuje zjevná oblast toho, co je zjevné, skrytá oblast toho, co je zjevné, zjevná oblast toho, co je skryté, a skrytá oblast toho, co je skryté. Zkusím vysvětlit pomocí přirovnání: Slunce sice putuje po obloze od východu k západu, důležitější skutečností je však rotace zeměkoule a zemská oběžná dráha.

Zdá se to být složité? Zdá se být důležité především to, co nepochopí? Ano, ale i povrchní nevědecké pravdy jsou nesmírně důležité – umožňují nám například přejít bezpečně přes ulici.

Má tedy vůbec umění něco společného s vědou?

Určitě! Velcí vědci, stejně jako umělci, upadali někdy do stavu vytržení a tvořili v transu.

U Danta nebo Michelangela to nikoho nepřekvapí, ale fyzik Faraday po objevu elektrického proudu nebyl tři dny schopen mluvit, jíst a spát. Vášně ducha mnohdy předčí vášně těla.

Ale vážně – umění mnohem více než věda ztratilo svou společenskou rituální a náboženskou funkci. Když Řekové objevili nový teorém, zabili býka a slavili. Co slavili? Další senzaci sakrálního řádu světa – objev dalšího aspektu „jiného, plátónského“ světa, toho světa, který je věčný a nepomíjivý, tudíž každý jeho uvědomovaný vstup do

našeho světa, materiálního a pomíjivého, je pro člověka svátkem. Matematika, logika, geometrie a fyzikální zákony jsou věčné, na rozdíl od pomíjivých materiálních jsoucen a lidského života.

Umění mělo v minulosti své podstatné poslání: Bylo součástí náboženského rituálu a v tomto kontextu obnovovalo soudržnost společenství mrtvých, živých i dosud nenarozených. Dávalo smysl a perspektivu tomuto společenství. Světská věda a světské umění začínají zhruba od patnáctého století, v antice nic takového nebylo. Když renesance začala pro lidstvo objevovat antropocentrický rozměr antiky, nešlo o skutečný návrat k antice, renesance oslavovala člověka bez bohů a sakrálního řádu, protože popírala teocentrický řád středověku.

Takže to vypadá, že dnes stále ještě neseme renesanční ideu, jak má věda a umění vypadat.

Na počátku byla jednota – filozofie – a z ní se vymaňovaly jednotlivé vědy. Přírodní (exaktní) vědy to udělaly tak, že objevily univerzální metodologii, jak ověřovat své hypotézy, odhalovat falzifikovaná zobecnění a vysvětlovat empirické nesrovnalosti. Humanitní vědy se postupně dostaly zcela na scestí, protože začaly platónskou matematicko-empirickou metodu přírodních věd napodobovat. Obě vědy se zúžily na tenhle kantovský limit, ale pro humanitní vědy je tato redukce naprosto katastrofální, pomíjí totiž studium bytí – vždyť rozum sám vychází z víry, z jakéhosi samozřejmého přesvědčení (které je ve skutečnosti jen zdánlivě samozřejmé), že totiž naše myšlení má hluboký a reálný vztah k realitě a že skutečnost je víc než matematicko-empirická konstrukce.

Nejlépe to vidíme na etice, sociologii, psychologii a podobných vědách, které jsou s darwinovskou redukcí v koncích.

Dynamika západní vědy a umění vychází z náboženského řecko-židovského úžasu nad tím, že svět je, že vůbec existuje (Aristoteles). Žije ve stavu vytržení nad faktem, že to, co je skryté a tajuplné, je pro člověka přesto intimně poznatelné, že poznání vnější skutečnosti, stejně jako introspekce vnitřního světa člověka, je samo o sobě nejvyšší

lidskou činností, která nás tajemně spojuje s celou lidskou pospolitostí.

Když je tenhle duchovní svět tak dokonale propojen, proč tedy nepozorujeme krizi v současné vědě?

Krize vědy zatím nenastala, jednak má věda ohromný praktický a všem pochopitelný dopad – totiž technologii, jednak není závislá na sakrálním vnímání světa. Zabuduje-li ovšem do svých teorií ateismus (a dynamiku jsoucna se tím snaží zredukovat na pouhou evoluci), hrozí jí střet s náboženským myšlením. Ateismus je přece kategorie filozofická a do vědy nepatří! Navíc je redukce, o které jsem hovořil, nebezpečná i pro tzv. exaktní vědy. Rozum je víc.

Takže shrnutí na závěr – jak je to s krizí současného umění?

Krize umění je hluboká, protože ztrátou své rituální sakrální funkce (kterou osvícenství a kolektivistický nacionalismus ještě v předsudečně formě pěstovaly) umění ztrácí společenskou stránku, a tím i jedinečnou schopnost zrcadlit a rozvíjet kolektivní vědomí. Umění postrádá svůj vlastní kánon, nemá pravidla, rozplývá se v bezbřehé individuální tvoření, stává se srozumitelným jen nemnoha esteticky spřízněným vyznavačům. Proto

zde máme otázku, zdali má demokratický stát vůbec ještě umění financovat.

Jenže s vědou to také začíná být problematické: Financování vědy pro samou vědu (a nikoli v závislosti na průmyslu) je ovšem problém podstatně menší, čistě utilitární, víme totiž, jaké praktické využití přinesl například takový „zbytečný“ kosmický výzkum.

Možná nás tedy časem překvapí, že některé literární texty, které nám dnes nic neříkají, časem odhalí svůj skutečný archetypální rozměr. Vzpomeňme The Brave New World Aldouse Huxleyho nebo Orwellovo Nineteen Eighty-Four. Když vyšly, vypadaly tak trochu jako literární kuriozity, a dnes se od nich můžeme učit, kde jsou skutečné úhelné kameny totality – i v demokratických režimech.

Jistě. Takzvané moderní umění mělo silný, někdy varovný, jindy nostalgický náboj po ztraceném řádu – u nás Holanova Noc s Hamletem, ale nemohlo rituálně-společenskou funkci obnovit. Postmodernímu umění už nezbyvá než vypjatý bezobsažný individualismus.

Teď už je to úplně jasné. Vážený pane Tomský, děkuji Vám za rozhovor.

Helena Veličková

Aktualizace fondů a změny v elektronickém katalogu ve Vědecké knihovně v Olomouci

Libuše Macháčová, Blanka Sedláčková

Právo povinného výtisku mají v současnosti tři knihovny v České republice a Vědecká knihovna v Olomouci (dále jen VKOL) je jednou z nich. Tuto výsadu získala VKOL již v roce 1807 a od této doby až do roku 1935 dostávala jeden výtisk všech tiskovin vytištěných na Moravě, v určitých obdobích i výtisky ze Slezska. Díky tomu je dnes ve fondu knihovny nejbohatší sbírka moravik v České republice. K právu povinného výtisku se však váže i nutnost uchovávat tento jedinečný fond pro budoucí generace; knihovna má tzv. konzervační povinnost.

Náhrady ztrát a odpisy

Vyřazování fondů a odpisy literatury v knihovně s právem povinného výtisku se řídí přísnými pravidly.

K prvním větším odpisům ve VKOL došlo koncem 80. let 20. století, kdy knihovna začala bojovat s nedostatkem prostoru a tehdejší vedení rozhodlo o vyřazení zahraničních technických časopisů z meziválečného období a z 50. let (jejich obsah byl již zastaralý a pro uživatele VKOL i v rámci MVS naprosto nezajímavý). Při této jednorázové akci se odepsalo přes 20 000 knihovních jednotek. Tento definitivní odpis proběhl u titulů, které byly již několik let uskladněny mimo knihovnu a vědělo se, že žádný požadavek na výpůjčku na ně nebyl vznesen.

Další reakcí na aktuální dění bylo vyřazování ideologické literatury po listopadu 1989. Skoro všechnu marxistickou literaturu knihovna vlastnila v několika exemplářích (některé tituly i více než 10x). U každého titulu se rozhodovalo, zda zůstane pouze exemplář získaný povinným výtiskem, nebo ještě jeden koupený. Stejně se probíral i zahraniční nákup této literatury a celkem se odepsalo cca 2 000 knihovních jednotek.

V roce 1997 při velkých povodních na Moravě zasáhla voda detašované skladiště a bohužel bylo poškozeno asi 12 000 svazků, z toho 4 500 bylo nutno vyřadit jako nenávratně zničené.

V současnosti probíhá další fáze aktualizace knihovního fondu, a to redukce vysokoškolských skript z konce 50. let a 60. let, kdy knihovna po domluvě s univerzitou kromě povinného výtisku kupovala tuto literaturu až 10x. Samozřejmě i tento typ učebnic zastarává, proto není nutno vlastnit tolik exemplářů jednoho titulu. Momentálně se prověřují četnosti výpůjček jednotlivých skript a podle toho se rozhodne, kolik se jich vyřadí.

Toto je výčet větších odepsaných celků, které se prováděly v papírové podobě. Následovalo vyřazení všech katalogizačních lístků ze čtenářských i služebních katalogů kromě generálního, kde na záznamu byla dopsána poznámka o odpisu.

Zvláštní kapitolu tvoří ztráty knih našimi uživateli. Podle Knihovního řádu VKOL

v oddílu IV: *Postihy za nedodržení ustanovení Knihovního řádu*, musí uživatel ztracený výtisk nahradit stejným titulem a stejným vydáním. Na tomto ustanovení pokud možno trváme, zvláště u bohemikální literatury, aby byla náhrada rovnocenná ztrátě. U starších českých knih, kdy máme ověřeno, že titul nelze získat ani v aktikvariátu, přistupujeme k pořizování kopie. Za ztrátu zahraniční knihy vybírá knihovna sankční poplatek. Náhrada, ať to byl originál nebo kopie, dříve získala přírůstkové číslo a signaturu stejnou jako ztracený exemplář. Bylo to velice nesprávné řešení, protože někdy se ztracený výtisk našel a duplicita přírůstkového čísla dělala problémy.

Dnes je situace na tomto poli díky automatizovanému zpracovávání jednodušší a přehlednější. Do bibliografického záznamu se dá do služebního pole údaj o odpisu a v jednotce je zapsána informace o ztrátě. Pokud se svazek plnohodnotně nahradí, vytvoří se na něj jednotka s novým přírůstkovým číslem, ale stejnou signaturou.

Odpisy v Souborném katalogu

Pro uživatele Souborného katalogu (dále jen SK) je podstatné, aby informace o záznamech, které zde najde, byly aktuální. Například při meziknihovní výpůjční službě je informace o tom, která knihovna publikace vlastní, přímo klíčová. Pokud by tedy odpisy proběhly jen na úrovni konkrétní knihovny, bylo by to pracovníkům MVS i ostatním uživatelům SK málo platné.

Druhou fází odpisu z fondu u těch knihoven, které odesílají záznamy do SK, musí být proto nutně i odpis v SK. Tento odpis je možné provádět dvojnásobem v závislosti na tom, jestli od

určitého titulu knihovně zůstane nebo nezůstane další exemplář s jinou signaturou.

První způsob je určen pro ty případy, kdy v SK bude zcela vymazána sigla OLA, protože ve fondu VKOL od příslušného titulu nezůstal žádný exemplář. VKOL odesílá záznamy do SK každý týden a zároveň s odeslanými záznamy odejde speciální větví i informace o odpisu, na jejímž základě je automaticky v příslušném záznamu zrušena sigla OLA001.

Druhým způsobem postupujeme tehdy, pokud máme ve fondu od příslušného titulu více jednotek s různými signaturami. Potom je nutné vstoupit do záznamu v SK on-line a aktualizovat ho. Příklady vidíte na obrázcích 1–3.

Získávat knihy v rámci retrospektivní akvizice vyžaduje hodně práce a trpělivosti, zvláště pak u ztráty titulu české produkce, který lze získat jen s obtížemi. Zde tvoří významný zdroj nabídkové seznamy vyřazovaných knih, zveřejňované v elektronických konferencích *Knihovna a Region*. Nabídkové seznamy knihoven jsou bohužel v rozličných formátech a nabízejí různou kvalitu bibliografických záznamů, chybí např. rok vydání dokumentu nebo pořadí vydání.

Další zbraní akvizice je elektronický katalog knihovny a knihovní systém umožňující sledování obratu výpůjček a poskytující přehled o rezervacích. Uživatelé mohou také podat návrh na zakoupení zajímavého zahraničního titulu nebo upozornit na český dokument, který ve fondu knihovny chybí (v elektronické podobě formulář pro dezideráta).

Námětů a zdrojů pro akvizici je jistě mnoho, ale prostor na doplňování fondů v rozpočtu knihoven se spíše zmenšuje. Přispívá k tomu i zvyšování

SKC - Úplné zobrazení záznamu

V základním (standardním) zobrazení získáte klepnutím na údaje v poli **Ve fondu** informace o příslušné knihovně, která dokument vlastní. Pokud knihovna poskytla údaje k propojení do lokální báze, můžete se k jejímu záznamu dostat klepnutím na siglu v poli **Lokální záznam** - pro zjištění aktuálního stavu exemplářů/jednotek a možnosti vypůjčky (otevírá se **samostatně okno** prohlížeče).

Zvolte formát: Standardní – Katalogizační záznam – Stručný záznam – MARC

Záznam 1 z 1 ◀ Předchozí záznam   Další záznam ▶

Hlavní zhlaví ●Poe, Edgar Allan, 1809-1849

Název ●Zradné srdce : výbor z díla / Edgar Allan Poe ; [překlád Vítězslav Nezval ... [et al.] ; ilustrace Karel Souček]

Vydání 2. vyd., NV 1. vyd.

Nakl. údaje Praha : Naše vojsko, 1959

Popis (rozsaň) 671 s. : il.

Ve fondu

- ABAD01 [NK ČR Praha] – prezenční
- AB0005 [Paříž UK - Ústřední knihovna Praha]
- BOAD01 [Moravská zemská knihovna Brno] – sign. PK-0023 262
- CBA001 [Jihočeská vědecká knihovna České Budějovice]
- HKAD01 [Studijní a vědecká knihovna Hradec Králové] – sign. 71 156
- OLA001 [Vědecká knihovna Olomouc] – sign. 263 501, X 651
- UOG001 [Městská knihovna Ústí nad Orlicí]

Lokální záznam ●ABAD01 ●AB0005 ●BOAD01 ●CBA001 ●HKAD01 ●OLA001 ●UOG001

Edice Svět ; sv. 29

Další původce ●Nezval, Vítězslav, 1900-1958
●Souček, Karel, 1915-1982

Předmět, heslo ●Poe, Edgar Allan (1809-1849)

Forma a žánr * výbory z díla

Systém. číslo 000995675

Obr. 1 – záznam v Souborném katalogu (SK) před odpisem

SKC - Úplné zobrazení záznamu | Databáze Národní knihovny ČR | Aktuální báze: SKC

SKC - Úplné zobrazení záznamu

V základním (standardním) zobrazení získáte klepnutím na údaje v poli **Ve fondu** informace o příslušné knihovně, která dokument vlastní. Pokud knihovna poskytla údaje k propojení do lokální báze, můžete se k jejímu záznamu dostat klepnutím na siglu v poli **Lokální záznam** - pro zjištění aktuálního stavu exemplářů/jednotek a možnosti vypůjčky (otevírá se **samostatně okno** prohlížeče).

Zvolte formát: Standardní – Katalogizační záznam – Stručný záznam – MARC

Záznam 1 z 1

Hlavní zhlaví ●Poe, Edgar Allan, 1809-1849

Název ●Zradné srdce : výbor z díla / Edgar Allan Poe ; [překlád Vítězslav Nezval ... [et al.] ; ilustrace Karel Souček]

Vydání 2. vyd., NV 1. vyd.

Nakl. údaje Praha : Naše vojsko, 1959

Popis (rozsaň) 671 s. : il.

Ve fondu

- ABAD01 [NK ČR Praha] – prezenční
- AB0005 [Paříž UK - Ústřední knihovna Praha]
- BOAD01 [Moravská zemská knihovna Brno] – sign. PK-0023 262
- CBA001 [Jihočeská vědecká knihovna České Budějovice]
- HKAD01 [Studijní a vědecká knihovna Hradec Králové] – sign. 71 156
- OLA001 [Vědecká knihovna Olomouc] – sign. 263 501, X 651
- UOG001 [Městská knihovna Ústí nad Orlicí]

Lokální záznam ●ABAD01 ●AB0005 ●BOAD01 ●CBA001 ●HKAD01 ●OLA001 ●UOG001

Edice Svět ; sv. 29

Další původce ●Nezval, Vítězslav, 1900-1958

Aktualizace záznamu - monografie

Aktualizovat údaje   Vymazat údaje ze záznamu

Sigla: OLA001

Signatura: 263.501

X.651

Signatura otud: _____

Svezky: _____

Typ dokumentu: _____

Poznámka: _____

Zpráva pro správce báze: _____

Obr. 2 – aktualizace on-line v SK – odpis dvou signatur, připsal jiné signatury

SKC - Úplné zobrazení záznamu

V základním (standardním) zobrazení získáte klepnutím na údaje v poli **Ve fondu** informace o příslušné knihovně, která dokument vlastní. Pokud knihovna poskytla údaje k propojení do lokální báze, můžete se k jejímu záznamu dostat klepnutím na sígla v poli **Lokální záznam** - pro zjištění aktuálního stavu exemplářů/jednotek a možnosti výpůjčky (otevírá se **samostatně** okno prohlížeče).

Zvolte formát: Standardní - Katalogizační záznam - Stručný záznam - MARC

Záznam 1 z 1 ◀ Předchozí záznam   Další záznam ▶

Hlavní záhlaví	●Poe, Edgar Allan, 1809-1849
Název	●Zlaté srdce : výbor z díla / Edgar Allan Poe ; [překlad Vítězslav Nezval.... [et al.] ; ilustrace Karel Souček]
Vydání	2. vyd., NV 1. vyd.
Nakl. údaje	Praha : Naše vojsko, 1959
Popis (rozsah)	671 s. : il.
Ve fondu	●ABAD01 [NK ČR Praha] -- prezentace ●AB0005 [Paříž UK - Ústřední knihovna Praha] ●BOAD01 [Moravská zemská knihovna Brno] -- sign. PK:0023 262 ●CBAD01 [Lihovčeská vědecká knihovna Česká Budejovice] ●HKAD01 [Studijní a vědecká knihovna Hradec Králové] -- sign. 71 156 ●OLAD01 [Vědecká knihovna Olomouc] -- sign. X.9.991 ●UOG001 [Městská knihovna Ústí nad Orlicí]
Lokální záznam	●ABAD01 ●AB0005 ●BOAD01 ●CBAD01 ●HKAD01 ●OLAD01 ●UOG001
Edice	Svět, sv. 29
Další původce	●Nezval, Vítězslav, 1900-1958 ●Souček, Karel, 1915-1982
Předmět. heslo	●Poe, Edgar Allan (1809-1849)
Forma a žánr	* výbor z díla
Systém. číslo	000585675

Obr. 3 – záznam v SK po aktualizaci

cen knih a změna sazby DPH. O to důležitější je systém akvizice, sledování vyprofilování fondu a koordinace doplňování, eventuální převzetí garance za určitý obor na úrovni krajských a specializovaných knihoven.

Skenování obálek a obsahu a odkazy na externí zdroje

Elektronický katalog VKOL od doby svého vzniku v roce 1990 doznal hodně změn. Nejnovější změnou je *skenování obálek a obsahu*. Na základě dohody mezi Svazem knihovníků a informačních pracovníků ČR (SKIP) a spolupracujícími firmami Computer Press, a. s., Euromedia, k. s., Kanzelsberger, a. s., Kosmas, s. r. o., LIBREX, Pavel Dobrovský – BETA, Knižní velkoobchod Pemic, a. s., Vltava, a. s. je možné přebírat pro

vytváření katalogů knihoven naskenované obálky a anotace knih z webových stránek těchto firem. Knihovny, které jsou členy SKIP, mohou tyto obálky a anotace přebírat bezplatně. Podrobné podmínky spolupráce najdete na adrese: <http://skip.nkp.cz/akcObalky.htm>.

V květnu 2008 byl v VKOL zahájen testovací provoz skenování obálek a obsahu. Jedná se o spolupráci mezi knihovnami zapojenými do sdílené katalogizace (Národní knihovna Praha, Moravská zemská knihovna Brno a VKOL).

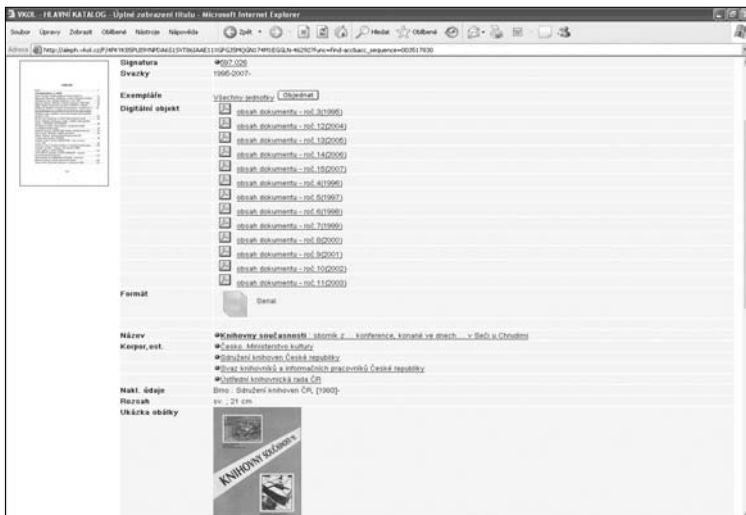
Ve VKOL se skenují pouze ty obálky, které nebylo možné získat prostřednictvím internetových stránek knihkupectví. Na webových stránkách knihkupectví probíhá vyhledávání automaticky podle ISBN nebo obchodního EAN kódu. Pokud však titul ISBN nemá, nelze obálku automaticky

#	Název	Autor	Rok	Formát	Signatura Externí odkaz	Jednotky / půjčeno
1	 Krok - knihovnický sborník Olomouckého kraje aka internet s Mú	Vládecká knihovna (Olomouc, Česko)	2004		1-185 619 Rok:2004 1- 	Půjčijte knihu (12/2) Objednat

Obr. 4 – naskenovaná obálka

#	Název	Autor	Rok	Formát	Signatura Externí odkaz	Jednotky / půjčeno
1	 Zvěřák, stáček a odpověď / Jan Ovesný et al. z německého originálu přeložila Helena Křiváňová aka internet s Mú	Ovesný, Jan, 1955-2008	2008		2-009 446 	Půjčijte knihu (1/0) Objednat

Obr. 5 – naskenovaná obálka a obsah

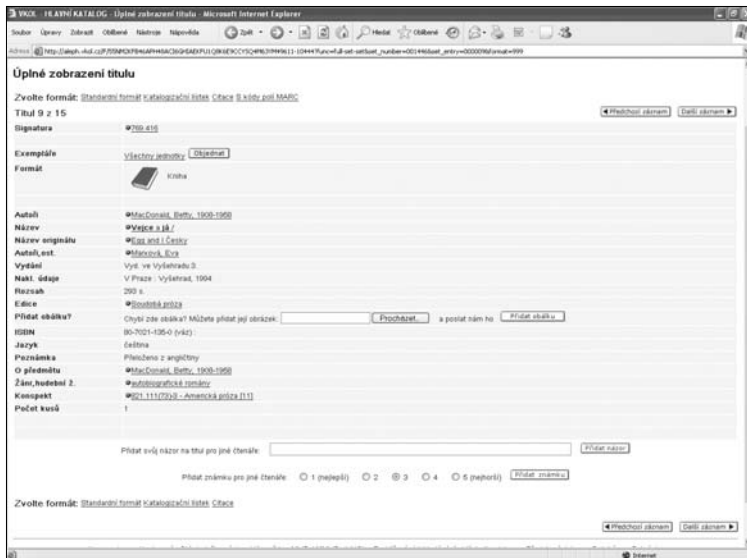

Internet Explorer window showing a digital collection page for "Svazky" (Volumes) from 1965-2007. The page includes a list of digital objects with links to individual volumes, a metadata section, and a list of links to external resources.

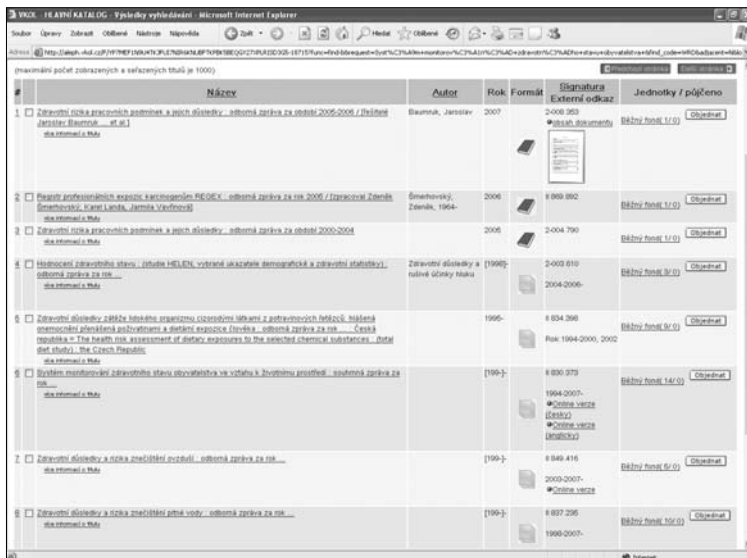
Obr. 6 – odkazy na obsahy jednotlivých ročníků sborníku

nalézt; potom se přistoupí k ručnímu skenování. Obvykle jsou tedy skenovány obálky knih bez přiděleného ISBN, knihy z produkce regionálních nakladatelství a publikace z nakladatelského hlediska méně atraktivní – např. sborníky, učebnice, zahraniční nebo starší česká literatura atd.

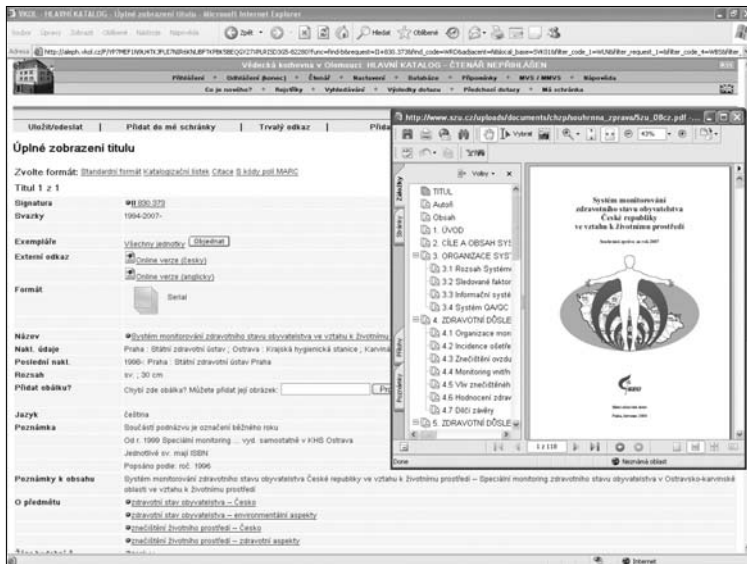
Ve VKOL se vlastní skenování sice týká pracovníků věcného popisu, ale přesto se to dotklo celé linky zpracování. Pracovní postupy musely být upraveny tak, aby věcní katalogizátoři požadované knihy dostali do rukou a ani knihy už zpracované v rámci sdílené katalogizace (které normálně

Obr. 7 – možnost přidání obálky uživatelem a zapsání vlastního názoru

Obr. 8 – odkazy na on-line verzi – stručný záznam

Obr. 9 – odkazy na on-line verzi – úplný záznam se zobrazením propojení

linkou zpracování už neprocházely a směřovaly přímo do oddělení ochrany fondů) a označené ke skenování nebyly odevzdány přímo do oddělení ochrany fondů. K ručnímu skenování jsou tedy vybírány knihy jak po akvizičním zpracování (knihy už zpracované v rámci sdílené katalogizace), tak po jmenné revizi. Spolupráce jednotlivých úseků linky zpracování je proto nutná.

První dva obrázky ukazují zobrazení stručného záznamu v elektronickém katalogu VKOL. Pokud je v záznamu jen obálka, zobrazí se ve sloupci vlevo (Obr. 4), pokud obálka i obsah (Obr. 5), obálka je vlevo a obsah vpravo ve sloupci Externí odkaz. V úplném záznamu (Obr. č. 6) je potom příklad s obálkou i s odkazy na obsahy pro každý ročník.

Uživatelé mohou sami přidat naskenovanou obálku, napsat svůj názor atd. (Obr. 7).

Pokud je v tištěném dokumentu zveřejněna www adresa externího zdroje (jedná se např. o odkazy na stránky nakladatelství, anotace, plné texty atd.), katalogizátor přidáním tohoto odkazu do bibliografického záznamu umožní uživateli kliknutím na odkaz propojení na tento externí zdroj (Obr. 8–9).

Elektronický katalog VKOL najdete na adrese: <http://kat.vkol.cz/>

Jedná se o upravenou verzi článku, který byl uveřejněn ve sborníku Knihovny současnosti 2008.

Den pro dětskou knihu v Olomouci

Milena Orlichová

Sobota před první adventní nedělí (29.11.2008) patřila přibližně ve stovce knihoven po celé České republice dětské knize. Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR (SKIP) vyhlásil na tento den již 2. ročník akce Den pro dětskou knihu.

Spolu s dalšími podobnými aktivitami (z celostátních stojí za zmínku například Celé Česko čte dětem nebo Noc s Andersenem) se i tato snaží především o zdůraznění významu čtení a čtenářství pro děti a mládež. Knihovny se formou soutěží, prodejem knih, výtvarnými výstavami, kulturními vystoupeními či tvořivými dílnami pokoušejí o přiblížení literatury svým nejmladším čtenářům.

Letos stejně jako loni ožila akcemi i Knihovna města Olomouce. Naším cílem bylo přilákat do knihovny nejen děti, ale celé rodiny. Každý, kdo k nám dopoledne zamířil, se mohl ponořit do kouzelné atmosféry, která panovala doslova na každém kroku. Už z informační tabule u vchodu se přichozí mohli dozvědět, kde najdou pohádková stanoviště

a úkoly a kde na ně čekají známé postavy z pohádek a dětských knih.

Začínalo se na dětském oddělení v perníkové chaloupce dvou vypečených čarodějnic, které rozdávaly soutěžní průkazy, do nichž musely děti sbírat razítka po celé budově. Šatnu hlídala copatá Pipi. V čítárně panovala královna se svými poddanými: pohádkovou babičkou, trpaslíkem Michalem, šikovnou čerticí a kočičkou. Trpaslík si prozpěvoval a soutěžící se mohli přidat tancem či zpěvem. Královna s babičkou dětem pomáhaly s výrobou korunky. Čertice se svou pomocnicí se

k nám přesunuly z korálkového a hobby království Qítka a učily malé i větší čtenáře pracovat s drátky a korálky. Ani sám pan král nezahálel, když se svým fotoaparátem dokumentoval veškeré dění. V prvním patře v oddělení pro dospělé čtenáře za výpůjčním pultem udivovala návštěvníky indiánka a kašpárek. V naučné literatuře a ve skladu se neslyšně pohybovala záhadná bílá paní. V hudebním oddělení bylo nezvykle živo. Kromě chůvy zde otázky u začarovaného zámku rozdávala kouzelnice.

Hlavní nápor milovníků knih všech věkových kategorií zažívalo oddělení pro děti a mládež. Kromě již zmíněných čarodějnic a jejich úkolů zde prodávala knihy z produkce olomouckého nakladatelství RUBICO Červená Karkulka za vydatné asistence vodníka. Za své snažení tady soutěžící obdrželi drobné odměny a perníčky od ježibaby.

V 10 hodin proběhlo v dětském oddělení vyhodnocení projektu Škola naruby, ve kterém děti známkovaly do speciálních žákovských knížek své rodiče za předčítání. Knihovnice vyhodnotily nejaktivnější rodiny a předaly jim symbolické dárky. Program pokračoval vystoupením členů divadelního kroužku olomouckého DDM. Nejdříve se přihlížející pobavili při Úsporné pohádce Jana Wericha a poté následovalo pásmo textů inspirovaných knihou Jiřího Dědečka Šli červotoči do houslí. To už se po knihovně pohybovaly malé princezny či berušky a meči mávali udatní princové, za které se přestrojili naši čtenáři.

Myslím si, že snaha všech dospělých nebyla marná. Dětem zářily oči a užívaly si dopoledne stejně, jako jsme si s chutí hráli my. Mnozí se k nám vrátili v dalších dnech, například hned

3. prosince na každoroční vánoční besídku. Na ní si mohli vyrobit drobný dárek k Vánocům nebo se dozvěděli zajímavosti ze života zvířat v ZOO od našeho tradičního hosta, který letos přijel s živou lamou.

V Olomouci je v knihovně živo stále. Přijďte se o tom přesvědčit třeba na některou z našich dalších akcí. Budete srdečně vítáni.

Umění povýšit hodnotu slova O slovenské a japonské kaligrafii

Dušan Kállay

Na svete existuje množstvo slov. Asi by bolo nemysliteľné spočítať, koľko slov bolo povedaných práve v jednom momente existencie tohto sveta. Medzi nimi by sme našli aj veľa celkom nezaújímavých a zbytočných slov, ktoré nič nehovoria.

Slová môžeme hovoriť, čítať, dokážeme ich vytlačiť alebo reprodukovávať. Hlas slov dokážeme vytvoriť umelo, a zovšadiať okolo nás útočia slová. Napriek všetkým týmto možnostiam len niektoré nám majú čo povedať, len za niektorými je nám ľúto pre ich vnútornú silu a chceli by sme ich počúvať znova a znova. Iba niektoré sú také, že máme strach, aby sme ich nezabudli.

Knihy, to sú tiež slová, nemé slová, ukryté v obaloch. Len prečítaním dokážu oživiť, len tak im dáme život. Často si podtrhneme v nich nejakú časť, aby sme sa k nej mohli vrátiť, aby nám pripomenula atmosféru pôžitku pri jej prvom prečítaní, aby nás presvedčila o tom, že práve tieto slová, vety alebo riadky sú pre nás dôležité. Je len málo takých kníh, ktoré si prečítame znova a znova, riadok po riadku, lebo nám dávajú vždy novú inšpiráciu, nové podnety. Všetci máme takéto šperky uložené v knižnici, a vlastne ani nevieme prečo. Milujeme ich, lebo sú iné ako tie ostatné. Sú pre nás jednoducho vzácne.

Krásna kniha, krásne slovo, krásne písmo, krásna knižná úprava, alebo knihy zvláštne – nevdojak mi vždy pri takýchto spojeniach napadne meno Ľubomír Krátky. Jeho meno ako synony-

mum krásnej knihy spájam nielen preto, že je to na slovo vzatý odborník, nielen preto, že cez jeho ruky prešlo množstvo publikácií doma a v zahraničí, ale predovšetkým preto, že knihe dokáže dať svoj vlastný výraz poznateľný autorským princí-

pom a že sa vo svojich knižných opusoch dokáže mazliť s písmom ako nikto iný.

Kruh milovníkov poézie. Tu sa až filigránsky pohráva s písmom na spôsob akejsi písmovej kaligrafie. Vytvára textové ilustrácie, ktoré sa stávajú pendantom ilustračného cyklu a vznikajú tak knihy, ktoré sú ilustrované dvakrát. Raz obrazom a druhý krát textom v obraze. Práve táto edícia, myslím, prinášala Lubomírovi Krátkemu možnosť experimentu a pomohla mu nájsť jeho vlastnú výtvarnú reč. Knihy ako *Lysistrata*, *Sonety pre Lauru*, Ovidiove *Metamorfózy* a mnoho ďalších sú knihy, pri ktorých vás vždy naplní ten zvláštny pocit, že držíte v ruke objekt, v ktorom slovo, písmo a obraz majú svoj zmysel a všetko so všetkým súvisí.

V jednom z rozhovorov hovorí o sebe, že je „typomaniak a milovník písma“. Fakt, že v čase, keď ešte neboli bežné počítače, kreslil a dotváral svoje písmové kompozície ručne, aby v knihe mohla zaznieť jeho vlastná výtvarná výpoveď, to potvrdzuje. Na obálkach sa objavujú aj jeho voľné kaligrafické kreácie, a azda vrcholom jeho písomového majstrovstva bola kniha *Kaligrafie* z roku 1984, vytvorená z voľných kaligrafických transpozícií výberu z básní Kruhu milovníkov poézie. Bol to tak povediac prvý legálny vstup jeho kaligrafie do slovenskej literatúry, a priznám sa, že táto kniha patrí v mojej knižnici ku šperkom, o ktorých som hovoril. Jednotlivé strany knihy v autorskej koncepcii nás nabádajú k zamysleniu, hoci sú to len vybrané časti básní, že odkrývajú nielen dušu citovaných básnikov, ale aj dušu básnika Lubomíra Krátkeho.

Od toho času sa začína intenzívnejšie venovať voľným grafickým listom, napísaným jeho autorskou kaligrafiou. Chápem to ako akýsi vnútorný

pokus vystúpiť z rozmerov knihy a povýšiť slovo na obraz. V týchto prácach písmo neostáva len vo svojej čítanej podobe, ale jednotlivé litery sa vzájomne prekrývajú, až vznikajú písmové skrumáže, v ktorých už nemusí ísť v konečnom vyznení o čitateľnosť, ale o pocit písma, o akúsi hru autora s voľnými kreáciami písomových prvkov.

Ďalším významným krokom Krátkeho kaligrafie bolo vydanie bibliofilie *Danielov sen*, *Songe de Daniel*, v ktorej vstupuje do jeho prác nový prvok, a to použitie prekladu textu do inej rečovej mutácie. Kaligrafia je tu obohatená o význam dvojitej čitateľnosti. V tejto knihe na viacerých

stranách uplatňuje diagonálne komponovanie písma, čím umocňuje text v dramatickej rovine a v zvláštnej expresii celej knihy. Texty sú tlačené technikou serigrafie v kombinácii hnedej a čiernej, čo umožňuje rozlíšiť francúzsku variantu textu. Na projekte spolupracoval ilustračne Dušan Kállay (farebné lepty) a Ludmila Mlichová autorskou knižnou väzbou.

Čo je to kaligrafia?

Slovo *kaligrafia* pochádza z gréckych slov *kalli* – krásny a *graphia* – písanie. Vždy bývam nadšený, ak sa stretnem so stranou alebo listom, napísaným pred mnohými rokmi či storočiami. Vanie z nich

vôňa uplynulého času, ale aj obdiv k úhľadne napísaným slovám a vetám, v ktorých každé písmeno má zvláštny osobnostný charakter v ťahu jednotlivých sklonov a ozdôb písma. Texty nesú charakter pisateľa, charakter vypísanej ruky, intímne rozpoloženie autora. Veď inak vyzerá ľubostný list, inak list písaný detskou rukou alebo roztraseňou rukou starca. V dnešnej dobe počítačov pociťujeme istú nostalgiu za krásnym rukopisom minulých dob, kde rukopis tvoril dôležitú črtu charakteru človeka. Dobrovoľne sa vzdávame tohto nášho ja a vymieňame ho za počítačovú anonymnú typografickú masku, s ktorou sme zrastení v chladnej elegancii a už ani nevieme, že ju máme. Tak píše o strate rukopisu Radana Lencová v knihe *Rozhovory o písme rukopisném*.

Kaligrafia však nie je text vypísanej ruky. Odvtedy, čo existuje písmo, sa ľudia zaoberali nielen jeho účelnosťou, ale aj hodnotami jeho výtvarného posolstva, hodnotami krásneho písma vo všetkých jeho detailoch a podobách. Táto opakovaná snaha dejín nám priniesla množstvo typov a rezov, ktoré sa menili podľa výtvarných kánonov doby a podľa vlastných individualít našich predchodcov.

Dnes by sme mohli byť šťastní, že nám dejiny dávajú toľko možností. A predsa aj dnes písmo ponúka možnosť novej interpretácie, ak to vieme, čo dokazujú aj výstavy kaligrafických majstrov.

Obaja autori obrázků, ktorí spolu vystavovali v septembri 2008 v *TYPO & ARS GALÉRII* v Bratislave pod názvom *Konfrontácie kaligrafie* – Seiko Kawashima a Lubomír Krátky – nám predstavujú vybrané texty, kaligrafujú ich podľa toho, čo tá ktorá myšlienka prináša, pričom každý text v spôsobe transpozície sa stáva osobitým malým

výtvarným dielom. V konfrontačnej rovine týchto dvoch výtvarných svetov sú isté rozdiely v chápaní našej a japonskej kaligrafie. Seiko Kawashima pracuje so znakovým písmom, ktoré v sebe ukrýva jeden alebo viacero možných významov a interpretácií, v ktorej sa kaligraf stotožňuje s formou znaku a jeho obsahom, podľa presných pravidiel. Je to skôr filozoficko-výtvarná hra o význame slova a znaku.

Písmo, alebo kaligrafia, má v japonskej tradícii osobitý význam, a dalo by sa povedať, že má aj osobitú úctu. Kaligrafované texty sa často stávajú výtvarným objektom doplňujúcim interiér alebo exteriér, a to nielen v podobe kaligrafie na papieri, ale aj reliéfne vysekané do kameňa a podobne. Je akosi súčasťou japonského bytia.

Oproti tomu v kaligrafii Lubomíra Krátkeho ide o prepis myšlienky tak, ako ju počujeme, priradujúc jej význam posolstva, ktoré prináša. Ide tu o prísny individuálny výber z toho celého mora slov, ktoré nás obklopuje, o slová, s ktorými sa dokáže stotožniť v svojom najhlbšom vnútri. Ide tu predovšetkým o presnosť, sústredenosť a hľadanie krásy, a to nielen v detailoch výtvarných, ale aj literárnych. Diagonálnymi preťahmi písmen vnáša do kompozície originalitu dynamického a dramatického ladenia až po gesto dotyku.

Zámerné strieda šírku a veľkosť písma, počíta aj s prázdnyimi medzerami, prípadne riadkami. Inokedy vznikajú písmové zhluky, až akési výtvarné znaky, v ktorých vystupuje do popredia výtvarné kompozičné uvažovanie, kresba jednotlivých stavebných prvkov, hra písmových tvarov.

Ak by som sa mal vrátiť k významu slova *kaligrafia*, rád by som ho doplnil o *rozum, lásku, skúsenosť a výtvarnú hru*. Bez nich by tieto poľudštené písmená nemohli vzniknúť.

Lubomír Krátky mi pred nedávnom venoval krásny text z knihy *Kazateľ*, tretej kapitoly, verš 22:

„Videl som, že niet iného dobra, len aby sa človek radoval zo svojho diela, lebo to je odmena jeho, veď kto ho privedie k tomu, aby nazrel, čo bude po ňom.“ Tento text považujem za akési motto Lubomírova diela. Z jeho prác je cítiť radosť, radosť s akou sa dokáže tešiť z každého písmenka textu v prítmi svojho ateliéru, aby v konečnej podobe povýšil slovo na obraz. A to je azda to najdôležitejšie vysvetlenie o kaligrafii oboch autorov, ktorí nám predstavili svoju tvorbu z rôznych končín tohto sveta, a napriek tomu, že ich kaligrafie pochádzajú z dvoch rozličných kultúr, majú niečo spoločné: Povýšenie významu slova, každý vo svojej vlastnej individualite rukopisu človeka.

Seiko Jakubáčová, rod. Kawashima, narodená 1960 v Sendai, prefektúra Miyagi, Japonsko. Od roku 2000 žije na Slovensku v Bratislave-Vajnorochoch.

Kaligrafiu začala študovať už ako desaťročná na ľudovej umeleckej škole. V roku 1979 úspešne absolvovala obchodnú akadémiu a začala pracovať v Mitsubishi Trust and Banking Corporation v Sendai. Súčasne pokračovala v štúdiu na umeleckej škole Miyagino, odbor kaligrafia pod vedením profesorky Tomoko Šindó. V roku 1985 získala prvú cenu na výstave kaligrafie Art Gallery Ueno v Tokiu a v roku 1987 získala diplom učiteľa kaligrafie.

Nasledovali štúdiá na Yonsei University v Soule (Južná Kórea) na katedre jazykov, odbor kórejský jazyk a kultúra (1966), a štúdium na inštitúte Kembí (2005), kde získala diplom v odbore chiropractickej, lymfodrenážnej a aromaterapeutickej masáže. Od roku 2006 externe prednáša kaligrafiu na Univerzite Komenského v Bratislave.

Eubomír Krátky sa narodil 1939 v Bratislave. S kaligrafiou sa zoznámil na štúdiách v Prahe (Průmyslová škola grafická, 1953–1957). Bola to kaligrafia európskej renesancie, ktorá v Čechách mala bohatú tradíciu hlavne zásluhou Oldřicha Menharta. Neskôr ho inšpirovala najmä tvorba Hermanna Zapfa. Jeho profesiou je hlavne knižná typografia, v ktorej uplatňuje poznatky o písme a kaligrafii. V roku 1984 vyšla s jeho kaligrafiami bibliofília Kaligrafie a v roku 2000 bibliofília Daniel.

V rokoch 1969–2004 vyučoval typografiu na oddelení voľnej grafiky a knižnej ilustrácie na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave. Žije v Bratislave.

Svoju kaligrafickú tvorbu predstavil na viacerých výstavách doma (Bratislava, Martin) a v zahraničí – v Brně, Lipsku, New Yorku, Düsseldorfu, Stanfordsku v Kalifornii.

Získal ocenenia za knižnú typografiu na domácich i zahraničných výstavách, viac ako 80 kníh mal ocenených v súťaži Najkrajšie knihy.

Vykácej alej a budou se ti zdát jiné sny

Václav Cílek

V několika filmech z 60. let se objevuje černobílý, ztichlý a někdy zpomalený pohled do korun stromů, které vytvářejí alej. Podobné obrazy někdy lidé vídají ve snech. Díváme se nahoru a vnímáme zvolna uplývající mezery mezi stromy a nejsme si jisti, zda v tomto stromovém rytmu jsou důležitější prázdná místa anebo samotné stromy. Výsledek je obvykle nostalgický, vede nás do vzpomínek, ale také vzbuzuje pocit nějaké ztracené země, která je ve své podstatě bezpečná. Pokud se nad celou záležitost hlouběji zamyslíme, tak můžeme zjistit, že se přihlašují prvotní dojmy snad získané v dobách, kdy nás naše matky vozily ve stíněných parcích či alejích v kočárcích a my se dívali do uspávajícího rytmu nebe a stromů. Abychom pochopili něco z našich současných snů, tak by stálo za to, aby nás někdo opět povozil v nějakém kočárku pro mimina obrů a my na rozhraní spánku a bdění s pohledem upřeným nahoru opět viděli svět z nikdy později neopakované perspektivy.

V roce 2006 jsme s režisérkou Ljubou Václavovou na objednávku Ministerstva životního prostředí začali připravovat filmový dokument o alejích. Ještě jsme nevěděli, že bude mírná zima, během jejíhož konce začnou polozaměstnaní správci komunikací kácet aleje a že se k nim rychle přidají ty obce, které se chtěly zbavit stromů či vydělat na dřevu. Tento proces byl zásahem státních orgánů i nevládních organizací zpomalen, ale nemylme se – nenápadné kácení pokračuje dál s tím rozdílem, že se podříznou dva tři stromy a za půl roku dalších pár. Několik měsíců jsme zhruba

na polovině území ČR soustavně sledovali aleje a hovořili s mnoha lidmi. Jednalo se o základní otázky: patří aleje do současné krajiny? Nežijeme už v jiné době, kdy aleje nemají budoucnost?

Během dvou tří měsíců strávených na cestách napříč republikou se ukázalo, že tyto otázky vůbec nemusíme řešit, protože je mezitím vyřešil sám život. Alejí vysázených je víc než alejí pokácených. Rozdíl je v tom, že každý si všimne, když někde schází mohutné stromy, ale málokdo si uvědomí, že kolem cesty někdo zasázel útlé tyčky mladých stromů.

Místo lipové aleje máme alej billboardů

Historie alejí opisuje kruh, který začíná ve starověku alejemi sfing či soch a končí v postmoderně alejí billboardů. Zlatým věkem alejí je barokní doba. Půda byla v té době sjednocena pod velkými vlastníky, nejčastěji šlechtici nebo církví. Zemědělská výroba byla soustředěna ve velkých barokních velkostatech. Krajinu bylo nutné nějak opticky uspořádat a rozčlenit na menší celky. Jednotná krajinářská koncepce na první pohled ukazovala postavení majitele a praktickou zběhlost správce panství. Je to něco jako váš psací stůl – rozčlenění na jednotlivé šuplíky, v tomto případě plánované krajinné celky ohraničené alejemi, je mnohem přehlednější, než kdyby obsah celého stolu byl naházen v jednom pytlí.

Jiné aleje se staly součástí zámecké architektury anebo poutních cest. Obvykle v sobě kombinovaly estetické důvody a ryze praktické záleži-

tosti jako je potřeba stínu, úprava mikroklimatu, sběr ovoce či dokonce náhradní zdroj palivového a stavebního dříví. Mít alej zdravých vzrostlých stromů bylo tehdy stejně jako dnes možná lepší než mít hotové peníze. Na alej je možné se dívat i jako na investici do budoucnosti. *Až jednou moji vnuci budou mít svatbu, pokácím alej a zaplatím veselku.*

Které z tradičních významů alejí přetrvaly do současnosti? V rozhovorech jsme se opakovaně setkávali s estetickou a citovou vazbou na aleje. Pokud si někdo navykne jezdit dvacet let stejnou alejí do práce, a pak tu alej někdo pokácí, trvá to i několik let, než se odhojí smutek nad ztracenými stromy. Kácející starostové by si měli být vědomi, že tohle jim celé roky, možná až do konce jejich životů lidé neodpustí a nezapomenou, protože citová vazba na strom může být stejně silná jako na milovaného psa.

Méně je patrné, že aleje jsou zejména v zemědělské krajině něco jako „malý les“, kde své útočiště nalézají zpěvaví ptáci, noční můry a drobní savci. Současná evropská krajina je rozdrobená sítí komunikací a řadou staveb, skladů a nových osad. Zatím ještě nikdy neměla tak amorfní, téměř nestrukturovaný ráz. Určujícím prvkem krajiny se staly dálnice, protože přitahují další komunikace a stavby. Prostor mezi dálnicemi už dávno nepřipomíná „šuplíčky psacího stolu“, ale víceméně náhodně rozsypaný pytel cest a staveb. Výsledkem rozdělení země mezi mnoho majitelů je krajinný chaos, který sice není vyloženým neštěstím, ale lidé podle řady antropologických pozorování dávají přednost přehledným krajinám. Snad to je pozůstatek z dob, kdy bylo nutné pozorovat lovnou zvěř nebo hlídat stáda dobytka. Dodnes

za dům s vyhlídkou zaplatíte dvakrát tolik jako za dům někde v houští. Výstavba nové aleje je jednou z mála možností, jak krajinu opět nějak sjednotit.

Na některé vztahy se dá jít motorovou pilou

Obáváme se toho, že jak se chováme ke starým stromům, tak se budeme chovat ke starým lidem. Alej obvykle vnímáme jako součást krajinného nebo dokonce přírodního prostředí, ale ve skutečnosti rovněž zasahují do sociálního respektive asociálního prostředí. Pokud je z obyčejné ziskuchtivosti možné podříznout krásné, zdravé stromy, které vytvářejí kus obecného dobra, proměňuje se něco v samotné komunitě. Jako by bylo v pořádku, že až budete zralí a na vrcholu sil a moudrosti, tak vás někdo zpeněží, tedy využije vašich zkušeností ke svému zisku a pak vás propustí. Kácení alejí – ale něco podobného se dá prokázat u domácích zvířat a u životního prostředí obecně – pomáhá vytvářet sociální atmosféru. Lidé si toho jsou na nějaké základní, nereflektované úrovni vědomi a kácení či jiné bezohlednosti je zlobí, protože vědí, že se nejedná jenom o stromy, ale také o ně samotné. Na alejích je patrné, že na některé vztahy a vlastnosti, jako je zralost a krása se dá jít motorovou pilou.

Alej jako had

Správci komunikací obvykle při kácení argumentují bezpečností: Doopravdy si přejete, aby tady umírali lidé? Ve skutečnosti se podle různých výzkumů zdá, že existují obojí situace. V některých místech kvůli stromům umírají lidé, ale jinde stromy pomáhají udržovat pozornost a zpomalují provoz. Bylo pozorováno, že podél čerstvě vykácené

né silnice přibylo dopravních nehod, protože řidiči začali jezdit rychleji. Z hlediska opadu větví jsou pravděpodobně nejvíc nebezpečným stromem lámové a rychle rostoucí topoly, ale mnohým pádům větví či stromů se dá zabránit průběžnou údržbou. Zatímco aleje se obvykle nehodí u rychlostních komunikací, mohla by jim patřit budoucnost podél cyklostezek a pěších cest.

Aleje jsou tradičně definovány jako dvouřadé, stejnověké porosty podél cest. Běžný profesionální přístup, který podporuje většina zahradních architektů, je založen na tom, že pokud alej stárne, je z estetických důvodů lepší ji vykácet a celou nahradit. Naproti tomu místní lidé a to prakticky bez výjimky – ve středních, jižních či západních Čechách – si přejí zachovat staré stromy. Ráz historických alejí je tím sice dotčen, ale je posílena vazba na jednotlivé stromy. Zachráněný strom – jako třeba starý hloh u nádraží v Chocni – se pak stává předmětem pýchy místních lidí, kteří si jej vybojovali.

Architektka Radka Kurčíková navrhla ještě jiné uplatnění pro postmoderní alej. Představte si obvyklou pravoúhlou suburbii, která expanduje do okolní krajiny. Pokud u nové osady stanovíme limity růstu, je možné část osady obkroužit hadovitě se vinoucí alejí složenou z různých stromů, pod kterými vede cesta kolem obce nebo její části. Je zde pár laviček s výhledem na krajinu a dětské hřiště. Dá se zde setkávat, hovořit a chodit na vycházky. Hadovitý zelený pás vymezuje hranici sídla a okolní krajiny a napojuje se na pár polních cest, které vedou dál k lesu.

Samorosti

Po celé republice pozorujeme nejenom kácení alejí, ale také jejich výsadbu. Některé projekty – třeba alej s morušemi, která spojuje ves Bořetice na jižní Moravě s osadou vinných sklípků – mají ve zdejším teplém klimatu přirozený základ a nádherný potenciál nové krajinné tvorby. Jiné aleje jsou vysázeny z málo kvalitních a často unifikovaných stromků, které jednak potlačí individualitu vzrostlých stromů anebo po pěti či deseti letech trápení povedou k odstranění stromů a novému pokusu o alej. Nové aleje tmelí komunitu, která něco viditelného a potřebného udělala vlastníma rukama a předá pýchu na alej svým dětem. Naproti tomu sudetské aleje sázeli jiní lidé, než jací zde žijí dnes. Jejich stromy jsou ponechány svému osudu a zanikají nebo naopak bez údržby a proto naprosto přirozeně košatí do nádherných tvarů starých stromů, které se ne náhodou podobají samorostlým starým lidem.

Poznámka: Film o alejích (MŽP-ČT-2) navazuje na podobný projekt o starých cestách (2006, Ljuba Václavová a František Skála) a možná bude následován dokumentárním filmem o památných kamenech. Text tohoto článku se víceméně objevil v časopisu Respekt (2007). Myšlenku, že pocit pomalého rytmu stromů jsme získali z dětského kočárku (a co ještě?) poprvé při infantilním regresu daného vnukem vyslovila Hana Rysová. Myslím, že to byl Jáchym Topol, který říkal, že vztah ke starým stromům souvisí se vztahem ke starým lidem.

Zpívající strom

*Nevědomost staví most
odnikud nikam.
Jsem strom
a na kořeny
těžko si zvykám,
daleko od mého kmene
jablka padají
a dřívě,
mnohem dřívě,
než uzrají...
Nevědomost staví most
odnikud nikam.
Chtějí mne porazit,
jsem strom a vzlykám.*

(viz strana 49)

Lašňanské matičky – znovu oživená tradice

Ivan Hlavatý

Znovu oživenou lidovou slavnost Ježíšových matiček si v Lašanech připomínají v době Velikonoc – na Bílou sobotu a nedělní Hod Boží velikonoční. Tradice *matiček* sahá pravděpodobně až do období baroka a zřejmě je výsledkem aktivit premonstrátů sídlících na nedalekém Hradisku. Od počátku 18. století přetrvával tento zvyk až do fašistické okupace, v poválečném období byla tato náboženská slavnost živá do počátku 50. let minulého století, kdy byla direktivně zakázána. Po krátké revitalizaci koncem 60. let 20. století byla tradice *matiček* zase plně obnovena až v roce 1989 v některých hanáckých obcích, včetně Bělkovic-Laštan, a trvá dosud.

V současnosti se *matičky* slaví ve dvou farnostech – dolanské a bohuňovické. Církevní liturgie k výročí smrti a zmrtvýchvstání Ježíše Krista v době Velikonoc v Dolanech doprovází lidová tradice průvodem *matiček* z Bělkovic v dobových lidových krojích, zatímco do Bohuňovic míří průvody tři: z Laštan, Moravské Loděnice a Bohuňovic spolu s Trusovicemi. Tento zvyk byl v minulosti na Hané daleko více rozšířený v lokálních variantách pod stejným, nebo pozměněným názvem. Obyčej se připomínal např. v Horce, Moravské Huzové, Příkazech, Chválkovicích, Drahanovicích, Hnojicích, Štěpánově a jinde a byl zván různě: *matičky*,

Po skončení mše probíhá každoročně na schodišti před kostelem společné fotografování matiček a mládenců ze všech tří obcí s bohuňovickým knězem. (Foto: autor)

Ježíšovy matičky, Pámbičkova matička, Vynášení Pámbička atp.

Náboženské průvody nebo procesí mají pradávnou tradici – jsou známy již z antiky, ale jejich původ je zřejmě mnohem starší. Vyskytují se nejen v našich zemích, na Moravě a Hané, ale v celém křesťanském světě. Nejruznější průvody s rituálními symboly byly v minulosti velmi frekventované a zde má svůj původ i tato zachovaná a znovu obnovená hanácká tradice. O počátcích zvyku průvodu s *matičkami* existují pouze dohady, v literatuře, kronikách obcí, ani v dostupných farních kronikách k tomuto zvyku nejsou záznamy a věrohodné údaje, existují pouze zmínky až v době po první světové válce. Ústní i písemná tradice kladé počátek slavnostních průvodů *matiček* do období baroka a vysvětluje je jako památku na pouť za zastavení morové epidemie a poděkování za

záračnou pomoc. Dodnes se traduje mezi místními lidmi, že staré kroje bělkovických *matiček* byly zakoupeny a darovány hraběnkou Alžbětou z Račkounů speciálně pro tuto příležitost. Stále živá je u místních, zvláště starších obyvatel, historická pověst o loupežnících na nedalekém hradu Těpenci (dnes zřícenině), kteří brali do zajetí dívky z okolních vsí, z nichž některé se staly matkami a odtud prý pochází název *matičky*.

Scénář slavnosti je pro všechny zúčastněné *matičky* ze všech obcí farnosti bohuňovické obdobný. Vždy dvě *matičky* doprovázené v každé obci dvěma mládenci se vydávají dvakrát do svých farních kostelů a zpět. Na Bílou sobotu jdou *matičky* s mládenci bez hudby a doprovázeny jen příbuznými a místní organizátorkou do farního kostela, kde na závěr slavnostní odpolední bohoslužby přebírají *matičky* kříž s tělem ukřižovaného

*Před obecním úřadem v Bohuňovicích čeká průvod z Laštan v čele s *matičkami* a mládenci na uvítání farářem. (Foto: autor)*

Ježíše Krista a velkou svíci, mládenci každý po jedné korouhvi. Předání kříže předchází ceremonie s tradiční slovní formulí žádosti a všechny *matičky* vyplatí společně na paměť Jidášovy zrazy symbolických „třicet stříbrných“.

Odění mají všechny *matičky* bohuňovické farnosti obdobné, v sobotu jdou na znamení smutku v černých šatech a v bílých šátkách uvázaných „na babku“ (dolanské *matičky* nosí starohanácký slavnostní kroj pro oba dny jiný, v neděli honosnější). Na Hod Boží velikonoční v neděli chodí pouze laštánské *matičky* v hanáckém kroji, což je novinka datovaná rokem 1968, do té doby jako ostatní *matičky* z bohuňovické farnosti nosily bílé šaty nevěst s černým šátkem.

V neděli brzy ráno se *matičky* ustrojí a doprovázeny mládenci s korouhvemi v rukou jdou v čele průvodu místních obyvatel. V plédech, nikoliv v holých rukou, drží jedna kříž s tělem Krista ozdobený květinovým věncem a stuhami, druhá stejně tak v plédu drží zdobenou svíci. Průvod má slavnostní průběh, je provázen živou hudbou od výchozího místa, kde účastníkům průvodu připnou *matičky* a pomocnice z rodiny voničky z myrty, „krušpánku“ (buxusu) nebo rozmarýnu. Průvod v počtu i několika set lidí se zastaví u nazdobené kaple, společně pronese nahlas modlitby a na rozdíl od minulosti, kdy pokračoval pěšky až do Bohuňovic, zastaví na okraji obce a do Bohuňovic je převeze autobus a osobní motorová vozidla. V Bohuňovicích jsou *matičky* a mládenci přivítáni farářem před budovou obecního úřadu, ale v minulosti jim chodíval naproti s ministranty až na kraj obce. Takto obřadně kněz uvítá a ke vchodu do kostela

doprovodí postupně všechny tři průvody. Po slavnostní bohoslužbě, při jejímž zahájení odevzdají všechny *matičky* kříže a svíce, mládenci korouhve, se vracejí účastníci opět průvodem s muzikou do domovských obcí. *Matičky* nejprve doprovází mládence do jejich domova, kde čeká účastníky pohoštění, které může přerůst až v malou oslavu s tancem. Poté mládenci, většinou již ve všedním oblečení, vyprovázejí domů *matičky*. Na obou místech dostanou účastníci průvodu pohoštění, které se v domově jedné z *matiček* může protáhnout za přítomnosti hudby dlouho do večera.

Následující rok v postní době před Velikonoce mládež volily dříve *matičky* nová dvě děvčata a mládežence na nastávající svátek a navrhují je dosud. Děvčata před slavností pořádají finanční sbírku – občané přispívají od Květné neděle do Velikonoce, přispívá rovněž obec, která má zájem tradici udržet. Další existence jedné z nejvýznamnějších a do současnosti zachovaných tradic na Hané je však nejistá. Je totiž smutnou pravdou, že v dnešní době klesá zájem mladých lidí o účast na slavnosti, což je způsobeno hned několika důvody: klesající religiozitou populace, odlišným životním stylem 21. století a zpřetrhanými svazky s tradicemi minulosti. Momentální prognóza udržení zvyku není příliš růžová, tato lidová náboženská tradice spíše atrofuje, ale ne ve stejné míře v jednotlivých obcích. Ohrožená se zdá být právě v Laštanech, zatímco *matičkám* z Bělkovic a Dolan v dohledné době kolaps nehrozí. Není tedy vyloučeno, že sílí zájem veřejnosti o národní a lokální tradice, zvyky a obřady, etnografii a historii zachová Hané tuto svébytnou a emotivní tradici i nadále.

Do podzemí olomouckých sadů přichází světlo

Vladimír Gračka

Parky a sady v Olomouci tvoří zelené okruží, obepínající již přes dvě staletí historické jádro města, jako límec obepíná krk staré dámy. V roce 1758 byl založen první park na severním okraji města nedaleko Rohelské brány (dnešní Na Střelnici). Zelená plocha, osázená stromy, byla místem vhodným pro kratší výlety a vycházky Olomoučanů, vedly sem cesty za čerstvým vzduchem a zábavou. V létě se zde konaly pravidelné výroční oslavy vítězství nad Prušáky a byla zde postavena Měšťanská střelnice pro olomoucké ostrostřelce. Postupně byl park zveleben – přibyly sochy, altánek, pergoly, pomník, dětské hřiště. Plochu tzv. ASO-parku naopak později „okrájel“ fotbalový stadion, tenisové kurty a budova kuželny, byly vykáceny stromy a rozmohla se rušivá dopravní komunikace.

Ve dvacátých letech 19. století po dohodě olomouckých měšťanů s vojenskou správou města byla vysázena stromová alej od Kateřinské brány (u Tržnice) až k silnici vedoucí do Brna. Tak vznikl zárodek pozdějšího největšího parku za městskými hradbami – Smetanových sadů. Přibyly stovky dalších stromů, uprostřed aleje postavili dřevěný pavilon (později přestavěli na zděný), který se stal místem občerstvení i zábavy. Kousek od aleje, u silnice k Brnu, se chodilo na výborné pivo do věhlasného hostince U Dřevěného zvonu.

Další stromořadí vzniklo záhy poté – alej zvaná Jánská, sahající od Rudolfovy aleje až po Litovelskou bránu (Palackého ul.). Alej dlouhá 1,5 kilometru obepjala vlastně celé západní předpolí – koliště.

Úprava zeleně pod chrámem sv. Václava vedla ke vzniku Cikánského výpadu, malebného Michalského výpadu a Františkova stromořadí.

Dnešní Čechovy a Smetanovy sady jsou plicemi města a hlavní dominantou pro konání květinových výstav Flora od roku 1958. Původně šlo o skromnou akci, postupně se však rozrostla do podoby mezinárodní a nese visačku kvality – Flora Olomouc.

To všechno můžeme vidět denně nebo v době výstav, ale napadlo vás někdy, vážení čtenáři, co se skrývá pod povrchem parků? Proč jsou jejich boční cestičky zakřiveny a proč mají oba parky stejný sklon – tedy od historického jádra města (od ulice Vídeňské a Spojenců) klesá jejich povrch k ulici Krapkové a k výstavním pavilonům A a E? Zakřivení cestiček podél Vídeňské ulice lze vysvětlit tím, že se zakladatelé vyhýbali hradbám. Sklon parkových ploch je dán úpravou terénu předpolí – koliště pro snazší střelbu pevnostních kanónů. Ovšem parky mají ještě jedno tajemství, skryté zrakům chodců. Je to jejich podzemí.

Vraťme se do roku 1758, kdy se město úspěšně bránilo pruskému obléhání. Tehdy byly vyhloubeny tzv. minové galerie a naslouchací chodby pod celým západním předpolím. Chodby byly provizorně „vyšalovány“ dřevem, po odražení pruského nebezpečí se začalo s jejich dobudováním pro pozdější válečné časy. Tento systém obrany města však za sto let zastaral, v roce 1876 proto padlo rozhodnutí zbourat mocné hradby kolem historického jádra a počalo se s demolicí Hradské brány (u hotelu Palác).

*Křížení spojovacích chodeb. v podzemí Smetanových sadů.
Foto Petr Hruban*

Během třiceti let zmizely bastiony, raveliny (trojboké pevnostní stavby v příkopech) a brány. Na rozlehlý systém minových galerií pod oběma parky se pozapomnělo. Až v roce 1940 skupina dělníků, hloubící výkop pro kanalizaci v Týlově ulici, narazila na chodby tam, kde ulice ústí do mírného svahu a začátku Čechových sadů. Objevilo se asi 40 metrů chodeb, vedoucích do parku a větvičích se na kratší úseky. Hlavní chodba měla

zhruba metrovou šířku, vysoká byla 1,68 metru. Užší chodby měřily na výšku 0,8 metru.

V roce 2007 při podrobné prohlídce podzemí pod Smetanovými sady vyšlo najevo, že tzv. minové galerie jsou stále v dobrém technickém stavu. Nejlépe zachovaný úsek měří asi 300 metrů. Největší, tzv. průjezdní chodba, je široká 2,4 metru a vysoká přes 2 metry. Je zaklenuta valenou cihlovou klenbou a omítnuta. Po jedné straně, přivrácené k městu (k Vídeňské ulici), má v obvodovém zdívu několik rozměrných výklenků ve výšce 1,5 metru. Chodba se zalamuje a po určitých úsecích lze po ní vystoupit do spojovacích užších chodeb, což jsou právě ty zmíněné z roku 1940. Tyto chodby sloužily komunikaci obsluhy tzv. minových komor, které se nalézají také po určitých úsecích. Mají vyzděné „šlice“, sloužící k solidnímu utěsnění těchto komor. Další chodby, naslouchací, vybíhají více než 30 metrů k hlavní aleji. Na jejich koncích jsou drobné prostory pro stanoviště „naslouchačů“ – vojínů, jejichž úkolem bylo sluchem kontrolovat pohyb a zemní práce nepřítele.

V dobách Protektorátu byla část chodeb využita a přestavěna na protiletectké kryty. Vstupy do nich jsou opatřeny betonovými schodišti a menšími celobetonovými místnostmi.

A na závěr pozvání vám, čtenářům KROKu – část podzemí pod Smetanovými sady by měla být zpřístupněna veřejnosti v letošním roce. Bude to trochu tajemná, místy skoro děsivá vycházka, při níž se návštěvníci neobejdou bez průvodce. Ale jako výlet do minulosti, kdy Olomouc představovala jedno z největších pevnostních měst Rakouské monarchie, určitě má kouzlo ne menší než vycházky a dávné měšťanské výlety do olomouckých sadů.

Podobenství Daniely Fischerové

O PŮVODU ČLOVĚKA

Kdysi dávno se Bůh chystal stvořit člověka. Připravoval pro něj všechno vědění už předem. Shromáždil je do vysoké věže, která čněla od země až k nebi. Dole bylo vědění snadné a prosté, schod po schodu bylo náročnější a nahore bylo to nejzávratnější a mocné poznání.

Když Bůh byl hotov, zavolal si k sobě anděla. „Uzavři spodní vchod do věže pevnými dveřmi. Ale kliku dej jen z vnitřní strany!“ řekl mu.

Anděl byl toho dne roztržitý. Kdoví, na co myslel, že se mu povedlo vsadit dveře klikou ven.

Brzy si nové stavby všimla jedna nenechává opice. Zvědavě lomcovala klikou a po chvílce už byla uvnitř věže. Tam se za ní dveře zabouchly.

Anděl zjistil, co se stalo, a strachy se mu zježil každý brk. Bez dechu letěl k Vševědoucímu a provinile tloukl křídly, aby dal najevo, že zaslouhuje trest.

„Inu, už se stalo,“ řekl Bůh. „Pravda, myslel jsem to trochu jinak. Chtěl jsem, aby k vědění nevedla žádná cesta, dokud já nestvořím člověka. Ale budiž. Tak to tedy bude naopak. K vědění bude přístup volný, ale nebude už žádné cesty zpět. Kdo jednou do té věže vstoupí, bude muset hledat východ na opačném konci...nebo aspoň doufat, že tam východ je. A jak to tak vidím, člověka už taky tvořit nemusím.“

Roztržitý anděl si zhluboka oddechl, že mu to protentokrát prošlo. Opice se chvíli snažila vylézt ven zavřenými dveřmi, ale marně. Protože – jak ostatně všichni víme – zevnitř už nikdy klika nebude.

TETOVAČ

Bůh stvořil Prvního člověka a ten bloumal rájem a čekal, co s ním bude dál. Už se trochu nudil a byl zvědavý na všechno, co se kde šustlo. Jednou zase nakukakoval přes plot a uviděl tam cosi velmi zábavného. Hned za plotem ráje totiž seděl čert.

„Kdo jsi a co to děláš?“ oslovil ho První člověk.

„Tetovač, těší mě!“ odpověděl čert. „Vidíš ty jehly a ty barvy? Vidíš tu kůži a ten divukrásný obraz, který na ní vzniká? No tak víš, co dělám. Tetuji.“

„Stejně ti nerozumím,“ řekl První člověk. „K čemu to má být?“

„Když něco vytetuji, dělám přesně to, co děláš Tamten v ráji. Stvořím to. Kdybych ti třeba vytetoval na hrud' **Já jsem chytrý**, budeš chytrý. Když vytetuji **Já jsem krásný**, budeš krásný. A tak dál!“

Prvního člověka to nadchlo.

„A vytetoval bys mi **Já jsem šťastný**? Já totiž velmi chci být šťastný, víš?“

„Ale s největší ochotou, potěšení na mé straně!“ zamnul si chlupaté ruce čert.

První člověk se přehoupl přes plot a čert se dal do díla. Jenže běda! Každý vpich byl jako rána dýkou. Bylo to poprvé od stvoření světa, kdy Člověka vůbec něco bolelo. Člověk na to ještě nebyl zvyklý. Začal křičet:

„Dost! Já už tetování nechci!“

„Nechceš, tak nechceš! Máš ostatně svobodnou vůli, že?“

Čert bleskurychle sbalil jehly a byl v trapu. Člověk s brekem zůstal stát za rajským plotem. Čert už ten svůj nápis nedotetoval.

A pak ten příběh pokračoval, jak ho všichni známe. Člověk šel do světa a pořád tam nějak nemůže být šťastný. Na hrudi má dodnes jen to první slovo: **Já**.

VÝLETNÍ VLAK

Poutník šel nevlídnou krajinou už dlouho a nesl těžké břemeno. Bylo mu občas horko, občas zima. Nohy ho bolely a nikdy nevěděl jistě, kam vlastně jde a jestli drží správný směr.

Jednou ke svému úžasu spatřil blyštivé koleje v písku a než se nadál, přisvištěl k němu útulný výletní vlak.

„Hej, pane, nechcete si zkrátit cestu?“ halekal z okna uniformovaný chlapík a vesele mu mával čepicí.

„A kam to jede?“ ptal se poutník.

„Teď stavíme ve stanici **Na tom nesejde**!“

Bylo to zvláštní jméno, poutník takovou vesnici neznal, ale slunko právě do úpalu žhnulo a on si řekl: Snad na tom opravdu nesejde, alespoň si na malou chvilku sednu.

Nastoupil do vlaku a ten se rozjel jako blesk. Hledal peníze na jízdenku, ale průvodčí právě na chodbičce hlásil:

„Další zastávka: **Zaplatíte později**.“

Poutník zastrčil peníze zpátky a spokojeně klimbal. Jen tak na půl ucha slyšel, jak někdo vyvolává jména stanic. Bylo jedno divnější než druhé, ale jemu se všechna líbila.

Je to jejich problém! Jmenovala se nejbližší z nich a pak přišly: **Dělá to každý. Navedli mě**

tamti. Kdybych to nebyl já, bude to někdo horší. Účel světí prostředky.

Potom ukolébán jízdou tvrdě usnul. Náhle mu někdo třásl ramenem.

„Konečná stanice **Peklo**. Vystupte si pane!“

„Ale sem jsem přece vůbec nechtěl!“ vylekal se napůl probuzený poutník. „Kdy jede nejbližší spoj zpátky?“

Průvodčí srdečně rozhodil ruce:

„Ach milý pane, nejspíš jste minulou zastávku zaspal. Jmenovala se **Zpátky cesta nevede**.“

SLUNCE A STÍN

Narodilo se dítě a než stačilo mrknout, přihrnula se k němu stará sudička.

„Máš štěstí!“ prohlásila ihned. „Dneska mám náladu jak víno! Mám chuť být štedrá, tak se nic neboj, nadělím ti osud samé sluníčko!“

Krátce se nadechla a zadeklamovala:

„Tvůj život bude stále zalit sluncem. Nepoznáš smutek, starost ani bídu. Přes tvoji cestu nepřejde nejmenší stín.“

S pocitem dobře vykonané práce se hned rozběhla jinam. Ale dítě nějak zavrňelo.

„Co kňouráš? Vždyť máš osud jedna radost!“ řekla sudička.

„Když já bych ze všeho nejvíc chtělo být velký člověk. Hrdina, básník, něco na ten způsob. Prostě chci něčím obdarovat lidstvo,“ zaloudilo dítě. „Udělalala bys mě velkým člověkem?“

Sudička se strašně zarazila.

„Safra safra, ale to je jiná. To se mi neřeklo, ty mrně. To je ta má věštba celkem k ničemu.“

Sedla si k dítěti a zhluboka si vzdychla.

„Víš, když chceš být velký člověk, tak to ti nemůžu dát samé slunce. Doopravdy chceš obdarovat lidstvo? Tak to na tebe musí padnout stín. Na tvůj osud padne žal a zloba, půjde přes něj zoufalství a hrůza. Jinak nejspíš nedáš lidstvu nic.“

Dítě s novou věštbou souhlasilo. Pak dospělo a mělo velmi pestrý osud. Bylo v něm dobro, zlo, smích, pláč, úspěchy, pády, a čím jasněji svítilo slunce, tím ostřejší byl stín. Ale vynalezlo něco báječného. Obdarovalo tím navždy celé lidstvo. Byly to sluneční hodiny.

VÝZVA Z RÁJE

Když jabloň v ráji teprv nasadila na květ, dostali dva nejvyšší andělé úkol. Měli zformulovat mravní výzvu, kterou by Bůh vložil lidem do srdce.

„Mám nápad!“ pravil anděl, jehož jméno začínalo na G. „Já bych to shrnul do jediné věty: **Chceš-li být šťasten, musíš být lepší než ti druzí.** – To podnítlí soutěž v mravnosti a ctnostech. Budeš pro lidi skvělá motivace, ne?“

„Jistě, jistě. Doopravdy chytré!“ přitakal trochu kysele ten druhý, který se jmenoval od hlásky L.

Bůh Otec návrh přijal a pověřil L. jeho usku-tečněním. Pak byl svět stvořen a lidstvo mravně zklamalo na celé čáře. Když už bylo jasné, že se cosi zvrtilo, předvolal si oba archanděly Bůh.

„Co přesně jsi do lidského srdce vložil? A nezapomeň, že jsem vševědoucí!“ udeřil přísně na L.

„Dal jsem tam větu: **Chceš-li být šťasten, musíš být druzí horší nežli ty.**“

Marně pak vysvětloval Bohu, že je to přece přesně totéž. Marně tvrdil, že dal lidem věčný pramen štěstí, neboť každý bude vždycky svolný věřit, že druzí jsou horší nežli on. Bůh Otec se velmi hněval.

„Nech si ty chytristiky, Lucifere! V nebi končíš! Okamžitě zmiz!“

Padlý anděl se rázem zřítíl do tmy. Gabriel se za ním dlouze díval. Najednou se cítil jaksi šťasten a neměl ani zdání proč.

Jiskra ve sněhu/ Daniela Fischerová. Praha, Vyšehrad 2002.

Písnička o těch, na které všechno sedne a kteří všechno dávno vědí

Že něco se udělat musí a sice hned
to všichni dávno víme
že na to je však ještě příliš brzy
že na to je však již příliš pozdě
to všichni dávno víme

a že se nám dobře daří
a že se to i dále daří
a že to žádný smysl nemá
to všichni dávno víme

a že všichni máme vinu
a že za to nemůžeme že všichni tu vinu máme
a že všichni vinu máme že my za nic nemůžeme
a že je toho dávno dost
to všichni dávno víme

a že lepší by i bylo držet jednou tu svou hubu
a že mi ji držet nebudeme
to všichni dávno víme
to všichni dávno víme

a že nikomu nepomůžem
a že nikdo nám nepomůže
to všichni dávno víme

a že nadaní jsme
a že volbu máme mezi nic
    a ještě jednou nic
a že tohle musíme z gruntu zanalyzovat
a že si do čaje dva cukry dáváme
to všichni dávno víme

a že jsme proti utlačování
a že cigarety zas podraží
to všichni dávno víme

a že to vždycky dokážem tušit
a že vždycky budeme mít pravdu
a že k ničemu to není
to všichni dávno víme

a že to všechno je pravda
to všichni dávno víme

a že to všechno je lež
to všichni dávno víme

a že tohle je i všechno
to všichni dávno víme

a že přežít není všechno ale vůbec nic
to všichni dávno víme

a že my to přežijeme
to všichni dávno víme

a že to není nic nového
a že je život i tak pěkný
to všichni dávno víme
to všichni dávno víme
to všichni dávno víme

a že my všechno dávno víme
to všichni dávno víme

Jed = Das Gift / Hans Magnus Enzensberger.
Přel. Tomáš Kafka. Praha : Nakladatelství Vlasty
Brtníkové: Festival spisovatelů. 2006

Zadní vrátka

Hans Magnus Enzensberger (1929): Osobnost současné německé literatury, autor řady básnických sbírek, divadelních a rozhlasových her, scénářů, romanopisec, vydavatel a překladatel poezie. Svou všestrannost vyjadřuje také znalostí matematiky, medicíny a genetiky, vychází z přesvědčení, že věda a poezie mají společné kořeny.

V roce 2004 přijal H. M. Enzensberger pozvání k účasti na mezinárodním Festivalu spisovatelů Praha a zde se také zrodila myšlenka k vydání sbírky *Jed*.

RECENZE

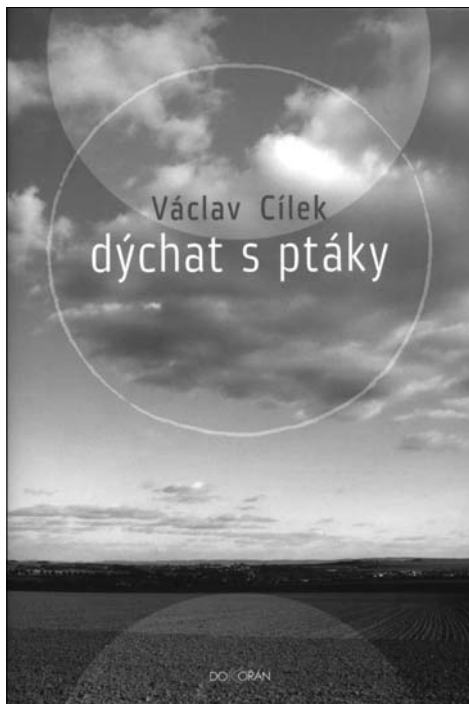
Paměť krajiny nahoře i dole, dřív i potom

Helena Veličková

Považujeme za samozřejmost, že pro vzpomínky, myšlenky, zkušenosti, zkrátka paměť jednotlivců, regionu, světa si chodíme do knihoven. A přitom si neuvědomujeme, že celý život se pohybujeme v živé paměťové pokladnici – po našem kraji, po zemském povrchu, v geologickém, společenském a kulturním prostředí, které je živoucí knihovnou, kontextem našich životů v místě i čase.

Paměť krajiny je pojem o několika vrstvách: Na úrovni přírody je to schopnost návratu k původnímu stavu (na místě smrkového porostu se opět časem objeví bučina), na úrovni kultury je pak schopností vyvolávat staré historie, pohádky, pocity a okouzlení (na Třtíně si automaticky vzpomene na svatou Ludmilu, což nás normálně ani nenapadne). Místa mají svoji autenticitu spojenou s historií, jako má člověk individualitu.

Nová kniha Václava Cílka *Dýchat s ptáky* je z převážné části souborem textů, které vycháze-

váme své předky a tušíme budoucí vývoj. Vždyť kolem nás zanikají a vznikají lesy, aleje, vesnice, názvy míst, pověsti.

Pro imaginaci Václava Cílka současnost, pradávná i budoucnost splývají v jeden neustálý koloběh v podstatě podobných procesů. Hračkou je mu i představa pravěkých gigapřeměn zemské

ly na okraj dní v Respektu i jinde. Pohled na krajinu, vnímající její přírodní i lidský rozměr, pohled zpět i dopředu není v české populárně-naučné literatuře zdaleka takovou novinkou, jak se může zdát. Barokní autor Bohuslav Balbín v Rozmanitostech shrnuje tytéž dva rozměry krajiny a navíc její tvář prosvětluje působením významných umělců a světců. Také bychom mohli zajít k romantikům – Karel Hynek Mácha ctil v zemi kolébku i hrob, ze zahraničních Novalis, Joseph von Eichendorff či Thoreau (Walden). Vnímali krajinu jako tvář Matky Země, bohyně Gaie, z jejíž tvarů i vrásek pozná-

tváře: „Bludné kameny k nám zabloudily v hmotě kontinentálního ledovce až ze Skandinávie. Ledovec měl mocnost jednoho kilometru a možná i víc, takže pohled odněkud z nezalesněného Ještědu či od Ostravy směrem na sever musel být úchvatný – před člověkem se tyčila plochá hora ledu. Báze ledovce pak doslova „hoblovala“ skalní podloží, vytrhávala bloky pevných hornin a sunula je na vzdálenost přes tisíc kilometrů až na severní Moravu... Většina bludných kamenů nepřežila kamenický průmysl... zejména tmavé diority byly zpracovávány na náhrobní kameny.“ (s. 87)

Tak panoramatický záběr má v éře lidských dějin své mikroprotějšky, pro čtenáře neméně názorné. Společenské procesy, které probíhaly dramaticky, obrazy vztahy člověka k člověku stejně intenzivně jako vztah člověka k přírodě. Vypráví se o vyvlastňování a kolektivizaci na Kládensku: „Tatínkovi nedovolili sklídit ani žito. Sedl si do pole a plakal. Ve vzrostlém obilí začali dělat jámy a sázet stromy. Ze statku odváděli domácí zvířata. Vy nevíte, jak měli lidi zvířata rádi a jak kvůli nim trpěli. Někdo se z toho žalu raději oběsil.“ (s. 78)

A co nebe nad námi, kde se rodí klimatické změny? „Venkov je místo, kde funguje počasí. Jaro, léto, podzim a zima tam mají stále ještě své místo. To už ve městech neplatí, devadesát procent obyvatel města tráví svůj život v budovách.“

Je tedy škoda pro člověka, když žije ve městě? Kdepak – zvláště některá města jsou mimořádnou pokladnicí ducha. O Olomouci V. Cílek dokonce tvrdí, že je snad doopravdy posvátná, a také že má něco společného s Prahou.

Dočteme se o místech vyzářujících zvláště silnou energii, jako Plasy nebo Rajhrad, o géniu loci

Českých Budějovic, Českého Krumlova, Uničova, vojenského prostoru Milovice. V krajině domova čerpáme sílu, do cizích zemí jezdíme, abychom se mohli vracet domů. Koneckonců všude dýcháme tentýž vzduch – tak doufejme, že si ho uchováme dýchatelem. Optimističtí meteorologové, mezi které V. Cílek patří, nám nenápadně, pravdivě, ale s přívětivostí pomůžou pochopit, jak na to.

Dýchat s ptáky/ Václav Cílek. Praha, Dokořán 2008. 246 s.

RECENZE

Duchovní paměť Olomouce

Helena Veličková

Víte, kolik je v Olomouci kostelů? Nebo budov s podobným účelem, včetně kaplí? Je to několik desítek, a když k nim připočteme ještě zaniklé svatostánky, které však zanechaly v paměti Olomoučanů výraznou stopu, dojdeme k zajímavému číslu.

Nakladatelství DANAL, vedené Jiřím Fialou, v samotném závěru roku 2008 vydalo ojedinelou publikaci *Chrámů, kostelů, svatyně a kaple v Olomouci*. Mezi sedmi autory převažují historikové, kteří se rozhodli po 150 letech vytvořit první skutečně hodnotného průvodce po olomouckých svatyních, doprovázeného krásnými fotografiemi.

Pro čtenáře není asi novinkou, že v Olomouci se setkávají čtyři velká monoteistická náboženství – čtyři části knihy obsahují přehledy římskokatolických kostelů a kaplí, evangelických svatyní, pravoslavný chrám a židovské svatyně. Pro generace narozené po válce budou však jistě překvapením kapitoly o nedochovaných chrámech, zejména

o překrásné a impozantní židovské synagoze na náměstí Jana Palacha.

Kromě přehledných dějin jednotlivých duchovních staveb se v knize dozvíme i něco z dějin církví v Olomouci a životů světců, prohlédneme si nejen současné, ale i historické fotografie. Poznáme lečjaké zajímavé detaily o architektuře, funkci, ekonomických okolnostech a také něco z příběhů kolem olomouckých duchovních staveb. Snad je to výsada chrámů, že mohou vznikat dlouhá léta, a právě proto jsou nejen nejúplnějším obrazem nejen dějin stavebních stylů, ale především nabízejí symbolický obraz duchovních

proudů i myšlenkových kontraverzí, historických dramát, válek, požárů i období klidu a rozmachu uměleckých směrů, které Olomoucí prošly za deset století.

Publikace je však především koncipována jako průvodce – je proto nejlepší se spolu s ní vypravit na vycházku po Olomouci a na Svatý

Kopeček, s knihou v ruce objevovat novinky a ověřovat si věci známé: Jakou zvěst nese kaple, ukrytá v sousoší Nejsvětější Trojice na Horním náměstí, jak vypadá „olomoucké nebe“ nad hlavami návštěvníků kaple Jana Křtitele na Václavském náměstí, kde leží pohřbeni švédští vojáci a důstojníci z roku 1644 a jak vyhlíží oltáře olomouckých bohatých cechů (kostel sv. Blažej). I v kostelích dnes vznikají bezbariérové vstupy, kvůli výtahu pro vozíčkáře se dokonce přestavěla kružta v evangelickém kostele v Blahoslavově ulici. A v pravoslavném Gorazdovi nezapomeňte, že ikony nejsou namalované, ale napsané, protože je zvláštností ikon, že se píšou.

Odborně fundovaná, zároveň však praktická publikace přinese radost nejen návštěvníkům Olomouce, zájemcům o dějiny architektury, umění a církvi, ale především olomouckým patriotům, pro něž představují olomoucké kostely duchovní paměť tohoto historicky přebohatého kousku moravské krajiny.

Chrámy, kostely, svatyně a kaple v Olomouci / Olomouc, Danal 2008. 208 s.

Chrám sv. Michala, Žerotínovo nám., dobová rytina

Židovská synagoga z r. 1897, zničena 1939, nám. Jana Palacha

Básník Jiří Wolker očima grafoložky

Helena Veličková

Grafologie je diagnostická metoda, která využívá skutečnost ověřenou už v 19. století a neustále potvrzovanou – že písmo je obrazem lidského nitra, povahy, nálady a charakteru, stejně jako se osobnost člověka zrcadlí ve způsobu jeho chůze, tance, řeči, mimi-ky, gest, ale i v rytmu dýchání, vzorci krevní skupiny a koneč- konců celém způsobu života. Písmo totiž ve skutečnosti není rukopis, jak se mnozí domní- vají, ale jakýsi „mozkopis“ – ruka je pouze nástroj, kte- rý uskutečňuje psanou stopu na papíře, ale to podstatné se odehrává v mozku, čili myslí, psychice neboli duši člověka. Grafologie je v empirické po- době stará stejně jako lidské písmo – už ve starověku byli lidé nadaní schopností podle psané stopy odhad- nout leccos o pisateli. Dnes je to systematická věda, postavená na racionální a téměř exaktní základy, protože procesy v mozku se dají laboratorně ovliv- ňovat a jejich projevy v písmu se pak jednoznačně a zákonitě fixují. Ale i množství empirických po- znatků se včlenilo postupně do soustavy vědecky podložených a logických tvrzení, a to zejména díky nové vědě – psychologii, o níž se moderní grafologie

opírá. Grafolog zkoumá něko- lik desítek až stovku podstat- ných písmových znaků nebo rysů, na jejichž základě popíše osobnost pisatele. Důležité je, že žádný písmový znak není jednoznačný sám o sobě – až vzájemná podpora dvou, nej- lépe tří písmových rysů se zře- telem na celkový písmový ob- raz vypovídá o pisateli důležitá a spolehlivá fakta. Známe-li konkrétní údaje z pisatelova života, můžeme charakterové rysy viditelné v písmu spo- jít s konkrétními událostmi v minulosti i přítomnosti a vy- světlit tak překvapivě precizně pisatelovy pohnutky k chování a jednání, vniknout hluboko do jeho vnitřního světa a sys- tému „proč“, čili přijít na klíč k jeho osobnosti.

Rukopisy Jiřího Wolker, narozeného v Pro- stějově 29. března 1900, jsou dnes uloženy v Li- terárním archivu Památníku národního písem- nictví v Praze. Ukazují na poměrně rychlý vývoj básnickovy osobnosti, jako by tušil, že jeho život bude krátký, a zhustil svá léta zraní do rozmezí všehovšudy nějakých 8 let.

Z roku 1917 pochází text básně *Již otevřel jsem...* Vzhledem k tomu, že jde o písmo dospí-

Již otevřel jsem . . . . .

Již otevřel jsem okno pokoje
a laškov' roji' ven jsem vypružil
do chladné noci přibírajících hvězd.
Pak hlavu ohrom' vprudy své jsem skryl
a tiše žíral v lesknouc' štrusí nád.
Golešový omulík na dím' se klad . . . . .

Já cítil jsem, jak srdce ^{lubus} ~~slabělo~~ v ledu
a čekal jsem, že dožiji naposled.

Teď otevřeným oknem chladná noc
se tiše přetvářala v komnatu
jím přimě na štrusku se napala, -
mollá přimě ^{prvního} ~~prvního~~ květa akátu.
Dech sladkých květů těch mě objímal,
já' málo, co jsem zbrahl vyzpovímal.
Již cítil jsem, jak srdce ^{lubus} ~~slabělo~~ v ledu
a čekal jsem, až dožiji naposled.

vajíčko mladíka na střední škole,aráží nás hned několik podivných jevů: Písmo je oblé, estetické až zdobně líbivé, vykazuje řadu typicky ženských rysů. Nápadný je bobtnavý tlak, projevující se náhlými nahuštěnými inkoustu v psací stopě, zalité klíčky písmen l, k a občasná poruchy rytmu. Po zdravotní stránce byl na tom Jiří Wolker zřejmě dosti špatně už ve svých 17 letech – měl potíže

s dýcháním, krevním oběhem, poruchami metabolismu, křečemi v břiše, bolestmi hlavy a chronickou únavou. Můžeme odpovědně tvrdit, že tuberkulóza v něm byla přinejmenším ve skryté podobě už na gymnáziu, ale pravděpodobně ještě dříve. Z lékařské literatury o Wolkerovi je známo, že již od sedmi let se u něj objevovaly časté záněty mandlí a katary průdušek. Není tedy divu, že v 17 letech byl jeho zdravotní stav tak zářející. Přitom dlouhé dolní délky (*J – Již, Já*) ukazují na značnou snahu se prosadit, ukázat, ba dokonce sportovní aktivitu (víme, že pěstoval skauting). Erotická a sexuální apetence mladíka Wolkerova byla značná, ale je zřejmé, že básník pouze s enormní oblibou naznačoval něco, co nemohl ani doopravdy netoužit uskutečnit. Hlad po životě se mu nedařilo naplnit, protože nebyl stavěn pro roli, kterou před lidmi hrál. Poněkud křečovitý postoj bychom mohli charakterizovat „chtěl bych, a nemůžu“. Přesto písmo naznačuje nepopíratelný šarm a neustálé usilování o jakési ohromující činy, vzápětí zahrané do autu. Nebylo divu – Wolker měl křehčí tělesnou konstrukci a cítil se bídne, ale i jeho představy, jak žít podle zažitého kánonu slušného chování, mu zabraňovaly naplno projevit své touhy. A tak většinou jen laškoval, koketoval – a to nejen s erotickými protějšky, které vlastně svým podivným zájmem-nezájmem spíš mátl a pokořoval, ale zřejmě i s myšlenkovými proudy, jejichž stoupencem se pokoušel stát, nebo lépe řečeno, na jejichž stoupence si rád hrál, aniž by to myslel příliš vážně. Máme na mysli proletářskou poezii, k níž ho podle tradice vedl sociální zájem, soucit a účast s osudy proletářů. Vyvinuté dolní pásmo však ukazuje i značné zaměření na materiální hodnoty, potřebu pohodlí, velké hmotné

Mlá Trunko!

La pout' je na Vás plátnu, za druhé je před Vámi do dveří bytů a za třetí Vámi dikují.

Či je plet' pouděla přijat' tu knižku ode mne jako přátelský dárek? Karel jele mne vyrozuměl, rozauche, dikovat' jako ja spíš v' co alid.?

M fotografu' lonu bylo do-cela jinak.

Při to, Vámi pout' za Vás projevů dar (přičet' právi v' ten den, kdy jsem došel posledni' příj' dopisu papír) upřimě dikují. I velkým štěstím je přijívaním, že mi přetvapit pelice projevů.

Proviš za pilulky dik. Dopomel jsem jich pout', ale duš se to ani slane. Rozbolela je mou jáno p'jímé slova a trápi me pláte.

Dnes jsme měli popros' zav' škole. Měle, je to otoviku p'itnou, vedat do tyčel' úklych, struvějeh' lavie, - každý j'ž nahnuh jaksi do života. Pojím je je ten rok (ač to budu se celý rok v' školu) bude pro me trinitobin.

Věřte, že ne probáhuu' bude u' mě: svědomí i ty. Spíš je j'ž pro to se knoleu pro toho, kdo p'ostal v'j' c'itbu zapadlych, leuich slepek, jávanu' v'romel je do p'brání, ač k' nekoncujím p'chicím.

Edran' Váš a slov ek proim

Jar. Holý

nároky – vyrůstal v rodině bankéře a byl zvyklý na poměrně vysoký životní standard. Občasné projevy štedrosti u něj sice pramenily ze soucitu a altruismu, patrně i z touhy být oblíben, ale převažovaly u něj potřeby konvenčních životních jistot i solidního kulturního zázemí, takže o skutečně proletářském básníkovi spíš snil.

Četné ženské rysy v písmu ve spojení s hojnými známkami erotické frustrace a svérázných erotických představ prozrazují, že křehký, poddajný, vnímavý a něžný mladík toužil po partnerství a měl nemalý ideál. Tím ideálem byla silná osob-

nost – přesněji řečeno silný muž, jímž se Wolker sám stát nemohl, a hledal ho tudíž mezi svými protějšky jako doplnění vlastního poněkud ženského já. Projevoval-li erotický zájem o dívky, bylo to spíše hraní, koketování, blufování. Skutečným partnerem mu mohl být jedině silný muž – trochu tyranský až despotický, finančně solventní, sahající občas i k mírným sadomasochistickým praktikám. Je známo, že se později stylizoval do českého Oscara Wildea, a to se vším všudy, a své přátele – básníky často provokoval manýrovaným chováním. Wolkerova touha se oddat partnerovi,

Občasy

Tylo pozdější, uprnu psát, ale pro mě. Někdy jsem
a pročitel ne námi přivlí muvka a křivci ut jsem naga-
prouit. To nial pro muvitei neotaci. Zápitý dojeu vtačka
rání je jako nítelnie jádro lauppy v mlkách. Pociťt
ho, - ale jiu ty, jiu ty, který ti vzkouíváti. A neuvjdet
mý slova, který mi bys jiu vybral ze mizu matce, ať glo
pře a objektivní jako dítě. Ketré "praní slovo pro tylo
mupalni objevy (a píjet pivas a hodovat. Lepi jedine
v beita pravej smel.) rapí přitmuie "clote. Auto n'
je zapiti, - dohna bude jmu ptié dptj. Sany o roki
muuoy hodoty, - nuzno pro mi. Kdybyel ale jeduul
ekli svitl ptiel do uetno, muučekho dte, - uobajela
u byz ucha a mat mi v leduuu poutan. Tado ptióduat
zapími uetruiebtím, ale ptiel mi odpout. Ketré jmi ta i
při ptiuítly.

soucitnost, mateřkost, potřeba o někoho pečovat by ve vztahu k silnému muži možná došla jistého naplnění – ovšem společenské konvence, které si netroufal zásadně narušit, mu to nedovolovaly. Nahromaděná energie se tedy vybíjela spíš v kritičnosti, prudkých, ale krátkých návalech hněvu, rozčilování, hádkách, ale i v tvůrčí aktivitě. Sexuální energii přetvářel, sublimoval v energii duševní, a jak vidno, už tehdy psal básně.

Vnitřní zmatek Jiřího Wolker, pokud jde o téma lásky, měl viditelně počátek v nevyrovnaném vztahu s matkou, která mu měla být vzorem ženství. To je ostatně všeobecná psychologická zkušenost – vztah k matce je pro člověka vždy primární a určuje souřadnice pro všechny naše

pozdější vztahy. Vzniká ještě před naším narozením, v nitroděložním životě, a i když se dá později formovat, určité bazální instinkty přetrvávají ve vztahu k jakémukoliv živému tvorů i později. Wolkerova matka zřejmě nedala synovi hlubší hodnotový systém, proto mu nezbyvalo než jej hledat později sám, zkoušet a často tápat. Na fyzické úrovni jeho názorová nevyhraněnost až histrionství měla na svědomí nejspíš nepravidelná činnost štítné žlázy, ovlivňující, jak známo, všechny tělesné i duševní procesy. Lékařské zprávy mluví o Wolkerově phthisis hrtanu (tuberkulóze hrtanu), šlo tedy stále o tutéž zhoubnou chorobu, která v těsné blízkosti štítné žlázy ve spojitosti s dětskými zážitky mohla zapříčinit i netypický průběh eroticko-sexuálního dozrávání.

Dopis *Milá Toněnkó!* všechny popsané vlastnosti ještě umocňuje. Podle vybíhavých horních dělek a vysoké úrovně písma lze soudit, že text byl psán v době vysokoškolských studií (právnícká fakulta v Praze), kdy Wolker procházel rychlým názorovým vývojem, vedl zřejmě diskuse rozvíjející jeho osobnost, rozšiřoval si obzory a patrně se snažil ovlivňovat další lidi. Přes všechn elán, ctižádost a odvahu je zde viditelné zatarasení písmového obrazu, což znamená rostoucí zábrany ve fyzických kontaktech, ukazuje se i věku nepřiměřená únava a potřeba spánku. Bobtnavý tah přerůstá ve značné ztěstovatění, poruchy rytmu jsou zde již evidentní, zalitost klíček stoupá. Vše nasvědčuje tomu, že tuberkulóza, dříve snad skrytá, je ve věku asi 21 let otevřená a ohrožuje básníkův vitální základ. Zvláště alarmujícím projevem je podpis, který grafologové tradičně pokládají za jakési koncentrované Já: Písmeno *J* (*Jiří*) má sice mohutnou počáteční kličku (nápadná společen-

skost, kamarádkost, vizuální efektnost a bujný intelekt, ale i nabubřelá erotičnost), jenže v dolním pásmu je tah přerušen. Na fyzické úrovni toto přerušení signalizuje odvápnování kostí, což patrně opět souviselo s tuberkulózou a vytvářením vápenatých kaveren v plicích. Na duševní úrovni je to známka mimořádné psychické citlivosti až senzibility – básník vnímal jako lásku nejen energii, vycházející z lidí, ale i zvířat a dokonce neživých předmětů. Vzpomeňme v této souvislosti na báseň Věci – vnímá je jako „mlčenlivé soudruhy, protože všichni nakládají s nimi, jako by nežily, a ony zatím žijí a dívají se na nás...“ Rovněž příjmení Wolker prozrazuje neblahou skutečnost: Přeškrtnuté *W* se nazývá „škrť přes život“ a vyskytuje se tam, kde pisatel dělá nad svými životními plány kříž. Škrť přes první velké písmeno najdeme i u Karla Hynka Máchy, který měl rovněž schopnosti mimosmyslového vnímání a předvídatosti – snad oba básníci tušili, že jim nebude dopřán dlouhý život, aby naplnili dílo, ke kterému měli vlohy. Wolkerův podpis je však podtržen, což je dokladem jeho přesvědčení o vlastní důležitosti. Jistě si byl vědom, že již za svého života dosáhl velmi dobrého renomé jako básník a snad i autorita v oblasti umění.

Třetí text *Objevy* obsahuje soukromé úvahy. Není datován, ale podle charakteru písma lze ledacos dedukovat. Písmo je mimořádně těstovité, místy se inkoust přímo roztéká. Tah je změkklý, ztratil napětí, horní i dolní délky jsou zakrnělé, četné dolní kličky odpadlé, všechna energie se koncentruje do středního pásma, tedy na pisatelovo já, jeho osobní prožívání sama sebe. Je to obraz člověka, který je jaksi „nasyčený“ – raduje se s tělesných požitků jako např. jídla, smyslových dojmů zejména vizuálního a čichového cha-

rakteru. Propadlé girlandy ukazují na smířenost s údělem, ale i smutek a jistou sociální rezignaci. Nejsou zde viditelné známky komunikace – pisatel je tedy převážně sám. Přesto se raduje z přítomnosti, z pouhé hmotné existence, zkrátka oceňuje své „tady a teď“, těší se z každého nového dne a dopředu se raději skoro nedívá. Z písma se vytratila dráždivost a hádavost, větší řádkový odstup svědčí o nadhledu, zralosti a trochu i odcizení sobě i druhým. Jako by pozoroval shora sám sebe. Domnívám se, že písmo vzniklo v době léčení v Tatranské Poljance – radost z jídla a tělesného klidu je pochopitelná, zbývá vysvětlit zálibu v nazírání a čichových vjemech – co kolem sebe mohl vidět a čichat? Svěží tatranský vzduch po ránu? Nádherné panorama Tater? Možná ležel blízko okna, snad ho vyvezli na terasu, aby mu pohled na krásu a svěžest tatranské přírody dodal sílu. Na symbolické úrovni se v písmu projevuje mystické souznění s přírodou a zemí jako zdrojem života, specifický celkový vzhled písma naznačuje blízkost smrti a smíření s ní (podobné písmové znaky najdeme u Vladimíra Holana). Poruchy rytmu jsou jenom nenápadné, zato krevní oběh a dýchání nabylo na intenzitě možná až nebezpečné (patrně hraniční stav k chrlení krve). Bolesti a křeče jsou mírnější, možná právě díky tomu, že pacient dosáhl niterného vyrovnání s životem i smrtí.

Jak jsme řekli v úvodu, písmo umožňuje najít klíč k osobnosti. Takový klíč prozradí hlavní téma života – téma, které člověka stimulovalo, trápilo, na němž rostl, trpěl a umíral. Wolkerovy rukopisy ukazují, že pro básníka tímto klíčovým tématem byla láska – silná, nenaplněná a nenaplnitelná, zčásti sobecká a majetnická, zčásti téměř všeob-

jímající. Druhým jeho životním tématem byla nemoc, přesněji blízkost smrti, kterou si dlouho nepřipouštěl, a o to více trpěl přepínáním sil. Až rezignace na lásku erotickou a pochopení významu smrti dalo básníkovi klid. V celém životě však o lásku po svém bojoval – vedl boj s jinak respektovanými společenskými konvencemi v sobě, přetvářel lásku v práci, tělesnou aktivitu a uměleckou tvořivost. Podvědomá touha stihnout, co mu dovolí omezený život, v něm urychlila zrání a prohloubila jeho vnímání až k senzibilitě. Asi jako když jablko napadené červem dozrává rychleji než ostatní zdravé plody.

Smrt mladého nadaného člověka vždycky dojímá. Legenda, která se vytvořila kolem Jiřího Wolкера, však zdůraznila a absolutizovala jen část jeho osobnosti. A tak hrob na prostějovském

hřbitově je bezděčným symbolem, že společnost si z Wolкера vzala jen to, co jí vyhovovalo – jeho altruismus, a ignorovala jeho skutečnou citovost. Každý student zná slavný epitaf „*Zde leží Jiří Wolker, básník, jenž miloval svět/ a pro spravedlnost jeho šel se bít./ Dřív než moh srdce k boji vytasit,/ zemřel, mlád dvacet čtyři let.*“ Jenže na rodinném hrobě leží kámen s pouhými prvními dvěma verši. Téma srdce – téma skutečné lásky, která nemohla dojít naplnění, mimo jiné i v důsledku nemoci a stále hrozby brzké smrti, toto téma jakoby společnost nechtěla znát. To hlubší, co Jiřího Wolкера učinilo skutečným básníkem a zajistilo mu trvalé čestné místo v dějinách české literatury, bolestivý stimul jeho tvoření, po smrti básníkova bratra, rodičů a přátel zůstalo ukryto a zašifrováno jen v jeho rukopisech.

Kopie rukopisů pocházejí z Literárního archivu Památníku národního písemnictví v Praze a jsou zmenšeny.

Zastaveníčka v olomouckých ulicích

Nela Chládková

Snad každý Olomoučan zná názvy míst, v nichž je skryta paměť našeho města. Prošel ulicemi a náměstími, která pamatují nejstarší dějiny Olomouce, proto tvoří jeho historické jádro. Zastavme se v tomto prostoru nad jmény některých náměstí, ulic a uliček.

Na vývoji názvů v historickém jádru Olomouce je pozoruhodné, jak vedle sebe najdeme ulice, jež si od nejstarších dob až dodnes uchovaly svůj původní název, ulice několikrát přejmenované a nakonec vrácené ke starému názvu, ale i takové, jež si po přejmenování nové názvy ponechaly. Měnily se i vzory pro pojmenování. V nejstarších dobách se v názvech ulic odrážela především řemesla, v 19. a 20. století se na orientační tabulky dostaly osobnosti politických či kulturních dějin, někde dokonce místní reálie.

Uliční síť, jak ji známe dnes, se formovala velmi dlouho. Ve velkomoravském období se v Olomouci začaly utvářet menší sídelní útvary, osady, situované na tzv. olomouckých návrších, pojmenovaných podle kostelů, které zde byly postaveny. Václavské, Petrské, Michalské a Blažejské návrší tvořilo základ dnešního historického centra. Jednotlivé osady se postupně rozrůstaly a spojovaly, a tak se ve 13. století začala formovat uliční síť, jejíž základy se dochovaly dodnes.

Městský život se soustředil postupně do tří větších částí, které na sebe plynule navazovaly. Nejstarší část města tvořil **Hrad**, centrum veřejné správy a sídlo úředních knížat. Spolu s katedrálou sv. Václava se nacházel na Václavském návrší.

Další část tvořilo **Předhradí**, které se rozkládalo jihozápadně od Hradu až po kostel Panny Marie Sněžné. Podle své polohy pod Hradem se někdy též nazývalo Podhradí. Nejmladší částí pak bylo **Město**. Zabíralo západní část Olomouce od ulice Univerzitní ke kostelu sv. Michala a od kostela Panny Marie Sněžné dolů přes Ostružnickou ulici k Hornímu a Dolnímu náměstí.

Tak se začalo vytvářet svěbytné centrum řemeslné výroby a trhu. Patrně už od 11. století se na Předhradí soustřeďovala hospodářská činnost. Začali se zde usazovat řemeslníci, kteří pracovali pro knížecí a biskupský dvůr. Společně s nimi se tu usazovali také první kupci.

Od počátku 13. století se kanovníci museli přesunovat z Hradu a usazovat na Předhradí, kde stavěli své vlastní rezidence. Tím vytlačovali řemeslníky a kupce na západ, tedy do Města. Tak se rodily první šenkovní domy na křižovatce Denisovy a Univerzitní ulice, dále pak v ulici Ostružnické. Další výstavba postupovala směrem na Dolní a Horní náměstí. Později vznikaly šenkovní domy v ulici Lafayettově a Kateřinské.

Zastavme se v těch částech města, jejichž pojmenování prošla velmi pestrým vývojem, tedy na Předhradí a na Horním a Dolním náměstí.

Jak už jsme uvedli, Předhradí bylo původně jednou ze tří částí Olomouce spolu s Hradem a Městem. Svůj název dostalo podle polohy, zahrnovalo totiž tu část Olomouce, která se nacházela před nebo také pod hradem, proto se také někdy uvádí název Podhradí. Nejstarší

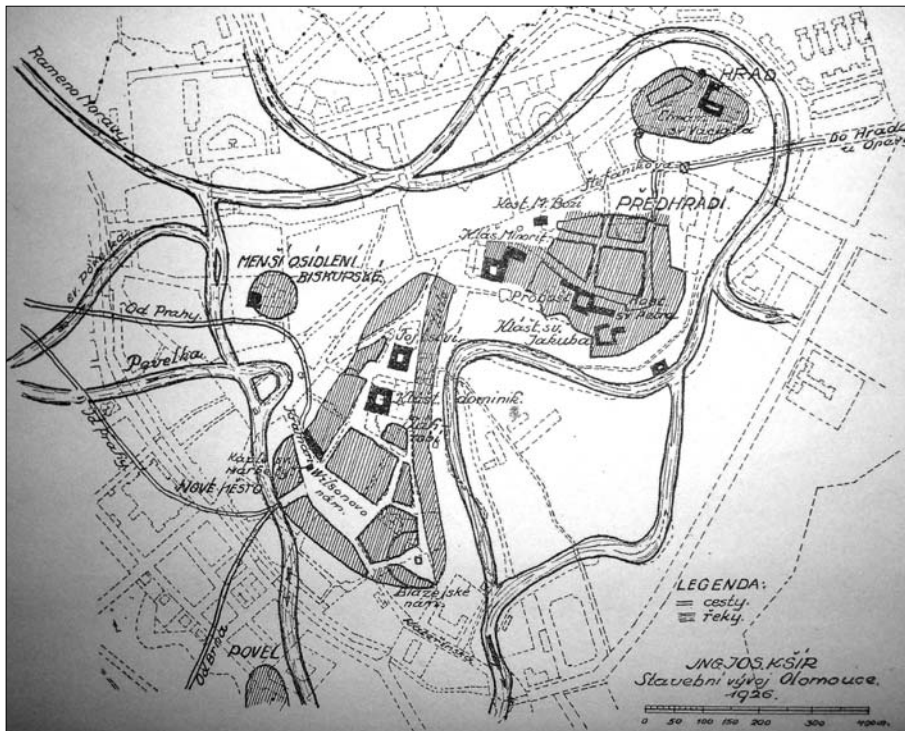

Plán města Olomouce před rokem 1227 (rekonstrukce). Hustě šrafovaná místa představují zhruba tehdejší zástavbu, přerušované linie ukazují přibližně nynější stav. Koryto Povelky vedlo přes nynější Horní náměstí a vytékalo přibližně v místech dnešní Pavelčákovy ulice směrem na Povel.

Nešpor, V.: Kolonizace města Olomouce. ČVSMO, roč. 45 (1932), s. 45.

dochovaný název pro tuto část města se datuje k roku 1131. V písemnostech se označuje prostě *civitas*, tedy město. A to proto, že nejmladší část, Město, (dnes ulice Ostružnická, obě náměstí...) ještě neexistovala. Olomouc tedy ve 12. století byla tvořena Hradem a „městem“. Ve 13. století, kdy se tvořila třetí část, Město, se název *civitas* měnil na *suburbium* (předměstí) nebo *ante castrum* (předhradí). Později se pro toto místo používaly i německé názvy jako *Vorberk*, *Vorburgk*, *Varbriggk* apod.

Předhradí zahrnovalo ulice, jejichž původní názvy vycházely především z církevní oblasti, tedy ulici Kanovnickou (dnes Dómská, Křížkovského a Wurmova), jejíž název je doložitelný od 16. století. Později se rozdělila na Dómskou a Rezidenční, ze které se po roce 1918 staly ulice Křížkovského a Wurmova. Součástí Předhradí byla také ulice Židovská, doložená již koncem 14. století. Židé zde žili do století 15., kdy byli z města vypuzeni. Poté se ulice přejmenovala na ulici Božího Těla podle kaple vystavěné na

Plán města Olomouce z let 1227–1248 (rekonstrukce). Rozšiřuje se zástavba na Václavském návrší (Hrad), na Michalském návrší (Předhradí), na Blažejském návrší (nynější Dolní náměstí) a vzniká osídlení na nejmladší, Mořické osadě (menší osídlení biskupské).

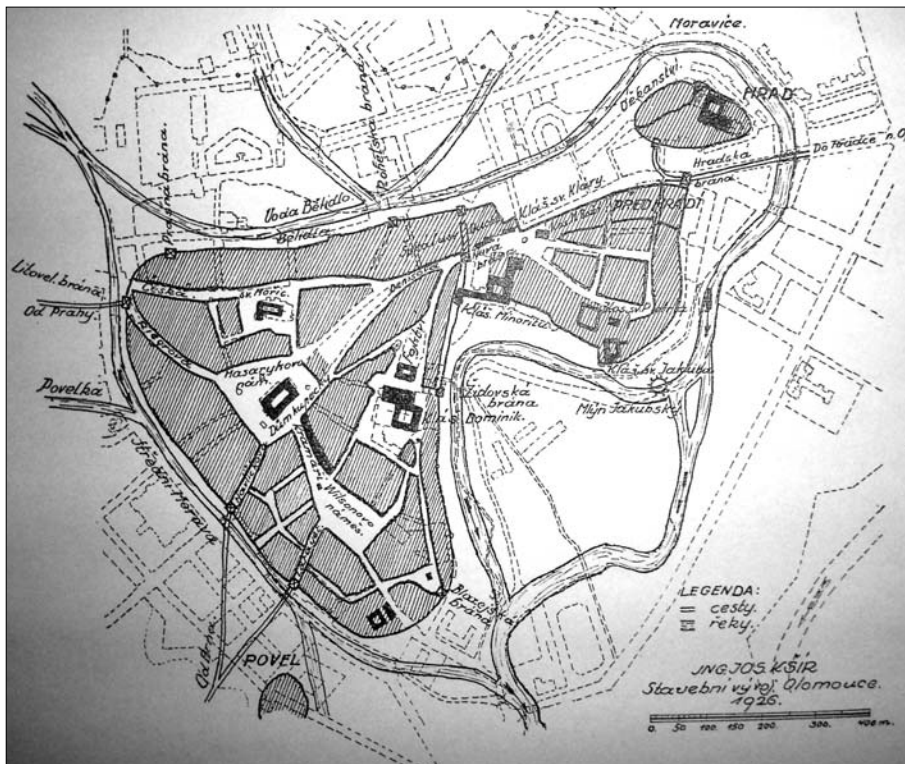
Nešpor, V.: Kolonizace města Olomouce. ČVSMO, roč. 45 (1932), s. 47.

místě staré židovské modlitebny. Po roce 1620 se pro tuto ulici objevuje název Sarkandrova, protože zde stála věznice, v níž byl Jan Sarkander roku 1620 mučen. Ovšem až do roku 1937 se dále běžně užíval název ulice Božího Těla. Dnes ji známe pod názvem Univerzitní. Předhradí zahrnovalo také ulici zvanou Landgerichte (sídlil tu zemský soud), později Coudní, Na Coudě. V 19. století se přejmenovala na třídu Františka Josefa, po roce 1918 dostala jméno Štefánikova, v roce 1940 se z ní stala třída SA,

po roce 1945 opět Štefánikova a od roku 1955 se jmenuje 1. máje.

Dnes se tedy v místech bývalého Předhradí rozkládá náměstí Republiky, Biskupské náměstí, ulice 1. máje, ulice Křížkovského, Wurmova, Dómská, Mariánská a Mlčochova. Samozřejmě nemůžeme ztotožňovat podobu starého Předhradí s těmito ulicemi, jelikož se zástavba v průběhu staletí měnila. Název Předhradí se používal až do 19. století, ale ne pro celou původní oblast, nýbrž spíše jen pro dnešní náměstí Republiky, kterému

Plán města Olomouce v druhé polovině 13. století (rekonstrukce). Osídlení se plynule propojilo v téměř celém historickém centru. Povelka byla odkloněna z Horního náměstí a svedena do toku Střední Moravy (jihozápad). Kousek na sever od tehdejší Povelky stojí dnešní Vědecká knihovna (mezi Povelkou a cestou od Prahy k Litovelské bráně).

Nešpor, V.: Kolonizace města Olomouce. ČVSMO, roč. 45 (1932), s. 50.

se od konce 18. století říkalo Předhradské náměstí. Od roku 1841 se jmenovalo náměstí Matky Boží, po roce 1876 náměstí Františka Josefa, po roce 1918 náměstí Republiky, za války náměstí Horsta Wessla (něm. nacist, člen SA) a po roce 1945 opět náměstí Republiky.

Horní a Dolní náměstí bylo pojmenováno podle vzájemné polohy a velikosti. Jen málokdo si uvědomí, že tyto názvy, tedy „Horní“ a „Dolní“, jsou doloženy již ve 13. století, a to v latinské a německé

podobě *circulus Inferior*, *Niederring* (Dolní náměstí) a *circulus Superior*, *Oberring* (Horní náměstí). Obě jména patří k těm, která se dochovala dodnes, i když v dějinách prošla pestrým vývojem.

Mezi česky mluvícím obyvatelstvem se běžně používal název Dolní a Horní rynek. Vedle názvu „Dolní“ se objevuje také „Malý“ a vedle jména „Horní“ se objevuje „Velký“ či „Vrchní“.

V pramenech narazíme též na tzv. Rynecěk. Jednalo se patrně o širší část Dolního náměstí,

kteřá navazovala na tzv. Kramářskou ulici. Ta tvořila široký přechod mezi Horním a Dolním náměstím. Často se také užíval název „bohaté krámy“. Jednalo se o 15 privilegovaných domů na nároží Horního a Dolního náměstí mezi dnešními ulicemi Školní a Panskou.

Dolní a Horní náměstí jako jedny z nejstarších částí města během svého dlouhého vývoje nesla řadu názvů. Dramatické 20. století přineslo celou škálu nových pojmenování, protože každá klíčová historická událost se do nich vždy promítla. Po vzniku Československé republiky v roce 1918 se z Dolního náměstí stalo Wilsonovo a místo „Horní“ se psalo „Masarykovo“. Za druhé světové války nesly plechové tabulky jména zcela nová. Dolní se přepsalo na Herrmana Göringa a Horní na Adolfa Hitlera. Je zajímavé, že Dolní náměstí hned v roce 1945 získalo nový název – náměstí Rudé armády, a náměstí Horní se vrátilo k pojmenování Masarykovo náměstí, což mu zůstalo až do roku 1955. Poté bylo přejmenováno na Stalinovo. Po dalších změnách v historickém vývoji na sebe nové názvy obou náměstí nenechaly dlouho čekat. Na počátku 60. let rychle zmizel nápis „Stalinovo“ a nahradil ho název „Míru“. Letos je tomu 20 let, kdy se obě náměstí a další ulice postupně vracely ke svým starým názvům. Na orientačních tabulkách opět čteme slova Horní a Dolní. Neodrážejí žádný politický režim, žádné politické vůdce, nevracejí se dokonce ani k prvorepublikové tradici. Připomínají nám historii mnohem starší. Ukazují, jak lidé již ve 13. století tato

náměstí pojmenovali. Prostě a jednoduše podle jejich vnějšího charakteru. Jedno náměstí leželo výše vůči tomu druhému. Kruh se tedy doufejme uzavírá a snad již nenastane důvod k dalšímu přejmenování.

Labutí hrad

Kresby Markéty Otavové v divadelní galerii

Bohumír Kolář

Předkládaný text o výstavě *Myšlenka... a ilustrace*, která se uskutečnila v Galerii Oldřicha Šimáčka v Moravském divadle ve dnech 21. ledna –13. února, je ohlédnutím za zdařilým výstavním projektem. Přesto doufám, že nikoli ohlédnutím zbytečným, jako není marné žádné svědectví, jež připomene událost příjemnou, a proto záslušnou a užitečnou.

V Galerii Oldřicha Šimáčka bylo vystaveno 17 kreseb Markéty Otavové v doprovodu stejného množství básní Ireny Šindlářové. Název výstavy *Myšlenka... a ilustrace* na pozvánce k vernisáži naznačil, že impulsem k výtvarné tvorbě vystavující autorky byl naplněný duchovní obzor, myšlenkový tok, napájený životem, náměty, tužbami. Její tvorba je složena z výtvarných záznamů ne-li všeho, tak alespoň mnohého, co prošlo její myslí a srdcem. Vystavené práce jsou přitažlivé především tím, že zjevují skutečnosti a okolnosti milé, povzbuzující nebo dokonce povznášející. Připojené verše Ireny Šindlářové pak dokládají, že tvorba Markéty Otavové dokáže i inspirovat, a to i ve sférách zcela vzdálených, které předpokládají sice odlišné tvůrčí nadání, ale značné myšlenkové souznění.

To bylo, zejména s ohledem na první společné vystoupení obou autorek, mimořádně vysoké, kvalitní a nenásilné. Co výstavu dokonale propojilo, možno nazvat lyrikou, poetismem, přírodní orientací, nalézáním kultivovaného prazákladu,

z něhož se klubaly reálie nikoli do dramatického děje, ale do vyrovnaného rozjímání. Výstava představuje sedmnáctero přitakání světu, jeho harmonii a mollovým akordům – a je tedy záležitostí v dobrém slova smyslu ženskou.

Vhodné bude několika slovy se zmínit o obou autorkách.

Markéta Otavová se v příštím roce setká s tříčítkou, výtvarné tvorbě se věnuje od dětství, jako žákyně byla ovlivněna kvalitní pedagogickou péčí při studiu výtvarného oboru na ZUŠ Miloslava Štibora, profesně se však jako absolventka Vysoké školy chemicko-technologické v Praze věnuje chemii. Pátým rokem ilustruje knihovnický časopis KROK (Knihovnická revue Olomouckého kraje), vydávaný Vědeckou knihovnou. Její kresby mohli zhlédnout členové univerzitního kampusu na výstavě v roce 2007.

Irena Šindlářová se uplatňuje jako spisovatelka, publicistka a příležitostná básnířka, spolupracuje s Českým rozhlasem Olomouc. Je autorkou dvanácti knižních titulů. Jsou mezi nimi knihy pohádek a pověstí, ale i tituly se zaměřením na mytologii a ezoteriku. Zpracovala i dějiny osmi obcí v regionu.

Obě autorky už olomoucká veřejnost zná, společnou výstavu však uspořádaly poprvé. Markéta Otavová se představila celostránkovými ilustracemi s názvy *Svítání, Poledne, Večer, Tajemný úkol, Largo desolato, Odcházení, Zrození, Samota, Čas*

na čaj, Zpívající strom, Dobrá zpráva, Konec světa, Procházka, Paměť krajiny, Don Quijote, Zapomenutý kraj a Osudové setkání. Myšlenkovým základem ilustrací je námět, téma, představa, tedy co je vnímáno jako velmi vzdálené výtvarnému konkrétnu. To se teprve vytvářelo autorčiným uchopením, jejím postojem. A ten je u Markéty Otavové vždycky blízky pohazení. Ilustrace působí harmonicky jak kresebnou linií, tak i kompozicí, tj. rozčleněním plochy, dislokací významových prvků a jejich výtvarnou komunikací, ale i odstíněním barev a jejich případným akcentováním. Zvlášť zřejmou kvalitou má její kresebná linie.

do sféry ezoteriky, tedy filosofické oblasti, kam je umožněno vstupovat jen zasvěceným. Platí to například o myšlence „Od života k životu je natažen provaz, po němž projdou jen ti, co mají křídla...“

Výstava v Galerii Oldřicha Šimáčka byla dokladem o současných autorských snahách dvou Olomoučanek, které se rozhodly prezentovat umělecká díla, kolem nichž by bylo škoda jen „informativně projít“, nebo je dokonce minout.

Repríza výstavy se plánuje ve veřejných prostorech Knihovny města Olomouce v dubnu 2009.

Každá vystavená ilustrace je provázena verší Ireny Šindlářové. Žádná její báseň není psána v přísných regulích řeči vázané. Autorka dala v tvorbě přednost básni jako volně komponované myšlence, v níž občas nepohrdla ani dokonalým rýmem, ale většinou se spokojila použitím zvukových shod, které poetům nabízí gramatický rým. Mnohé básně jsou komponovány na principu volného verše. Bedlivě ale sledovala, aby její texty v poetické poloze obdržely duchovní rovinu ilustrací. V několika případech je posunula

Procházka

*Od života k životu
je natažen provaz
po němž projdou jen ti
co mají křídla
A životem
a životem se dá procházet
jen tehdy
pokud o těch křídlech víš.
Navzdory větru.*

Poezie ze šuplíku 2008

V rámci knižního veletrhu Libri 2008 (20.–22. 11. 2008) se konala také soutěž Poezie ze šuplíku, určená básníkům amatérům. Podmínkou bylo, že báseň, kterou do soutěže pošlou, nebyla dosud nikde publikována. Slavnostní vyhlášení výsledků proběhlo 20. 11. na Výstavišti Flora Olomouc. Vítězové obdrželi knižní a věcné ceny a na literárním večeru při vyhlášení přečetli své básně. V kategorii do 18 let bylo přihlášeno bylo 13 prací, zvítězila desetiletá Lenka Červenková básní Melouny (2. místo Radoslav Horák – Smutné panování, 3. místo Kristýna Chalupová – ***).

Melouny

Lenka Červenková

Na čem rostou melouny?
Někteří říkají, že rostou na stromech,
někdo zas říká na domech.
A někdo říká na keřech
a tam vidím krásný břeh.
Tak se to trochu vyřešilo
a nebo nevyřešilo?
Někdo říká na stromech
a někdo na domech.

Je meloun zelenina nebo ovoce?
Bobule, peckovice nebo malvice?
Vleze se meloun do lavice?
Může meloun jíst opice?
Má meloun ráda lvice?
Může mi někdo z vás o něm říct více?

V kategorii nad 18 let bylo přihlášeno 57 prací, zvítězila Iva Chromiszaková básní ve formě haiku Co mám v horním šuplíku (2. místo Jiří Lamač – Jak zahrát fugu, 3. místo Mirka Javoříková – Klavírní). Absolutním vítězem soutěže se stala Iva Chromiszaková.

Co mám v horním šuplíku

Iva Chromiszaková

V horním šuplíku
ukryto spodní prádlo –
básně na tělo.

V porotě zasedali básníci Petr Hruška, Jonáš Hájek, Radek Malý a Petr Palarčík.

Jana Nováková

Odposlechnuto v kuloárech knihovny aneb Vše uděláme pro čtenáře...?

E-mail:

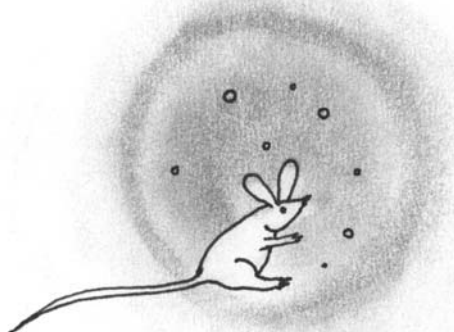
Prosím vás, napište rychle tomu čtenáři přede mnou, ať knihu dočte a okamžitě vrátí, já ji potřebuji, jinak neudělám zkoušku.

Další e-mail:

Slyšel jsem, že tady máte na prodej knihy. Vezmu šest dílů Harryho Pottera a nabízím vám 200 Kč za kus. To je dobrý, ne? A jsem člověk solventní – kdyby se vám to zdálo málo, ještě vám padesátikorunu přidám.

Osobní připomínka:

Oddělte prosím z toalet v knihovně ten rozprašovač vůně. Když se vrátím domů, jsem navoněný tak, že mi manželka nevěří, že jsem byl v knihovně, ale úplně někde jinde...

Další osobní připomínka:

Půjčila jsem si u Vás v knihovně tu učebnici ukrajinštiny. Je v ní ale hrozně moc chyb. Musíte tu učebnici přepracovat... Pište si, budu Vám jednotlivé chyby diktovat.

Rozhovor ve studovně novin:

Potřebuji 19 ročníků novin, konkrétně Katolický týdeník. Mám venku nachystané auto. Mohli byste mi je naložit přímo do auta? Vrátím vám je za měsíc.

Další rozhovor ve studovně novin:

Objednala jsem si 30 ročníků Rudého práva, roky 1955–1985, kde je mám nachystané?

Promiňte, slečno, ale to je objem několika desítek metrů ve skladu, tím bychom zaskládali celou studovnu.

Aha, tak to mi stačí stejně jen červen 1973, jen do toho jsem se chtěla podívat...

Poznámka k posledním dvěma rozhovorům: Svázané ročníky časopisů a časopisů se nikdy nepůjčují čtenářům domů, a do studovny v malém omezeném počtu denně. Ale zamysleme se nad sebou...

Doteky krásy starověku v olomoucké městské knihovně

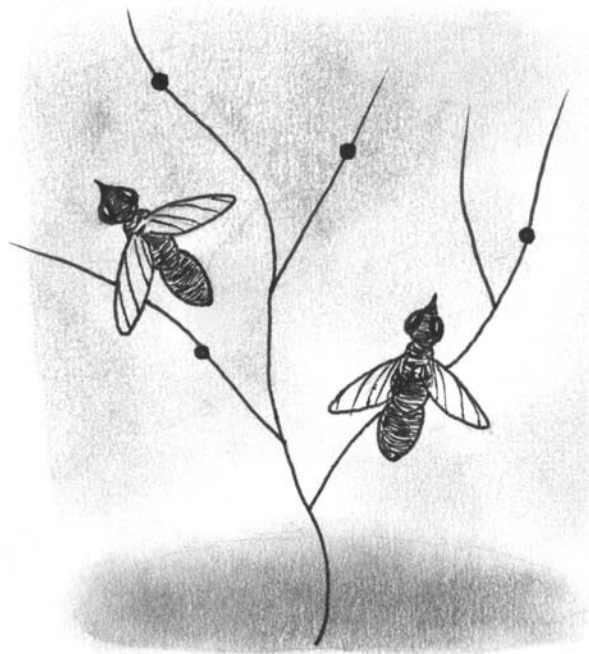
Knihovna města Olomouce uspořádala ve spolupráci s kulturní asociací Nová Akropolis ve své pobočce na Brněnské ulici putovní dotykovou výstavu archeologických reprodukcí pro nevidomé s názvem

Doteky věčně krásy, která potrvá do 27. února 2009. Presentovány byly vybrané exponáty ze souboru, zpracovaného unikátní metodou týmem specialistů z Technického muzea v Brně, který čítá více než 100 motivů ze starodávných kultur Řecka, Egypta, Říma, Orientu, Jižní a Střední Ameriky, ale také Čech a Moravy. Výběr provedla vedoucí oddělení pro slepeckou historii tohoto muzea. Součástí výstavy byla slavnostní vernisáž 15. ledna 2009, koncipovaná jako pásmo poezie s názvem „Na křídlech Múz“, sestavené z ukázek výjimečných básnických výtvorů básnictví starověkých kultur. Expozice je opatřena popisky v Braillově písmu. Výstava je však vhodná i pro návštěvníky vidící, pro něž jsou instalovány fotografie s náměty Egypta.

Knihovna města Olomouce, instituce veřejné služby, se tak snaží přispět k prolínání a vzajem-

nému obohacení dvou světů, tedy lidí nevidomých a s handicapem absentujícím, stírání rozdílů mezi majoritou a minoritami a vytváření po všech stránkách bezbariérové, otevřené společnosti.

Radim Karlach

REGIONÁLNÍ KULTURNÍ OSOBNOSTI

DUBEN

Dohnal, Alois – hudebník; skladatel; folklorista; spisovatel

* 26. 04. 1929 Hlinsko, okr. Přerov

† 11. 08. 2000 Lipník nad Bečvou, okr. Přerov

Místa působení: Přerov; Lipník nad Bečvou, okr. Přerov; Osek nad Bečvou, okr. Přerov

Pozn.: ve vlastivědné práci se věnoval lipenskému Záhoří

Literatura: Lidová kultura. Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska. 1. Praha 2007; Osobnosti střední Moravy 1999. Olomouc 1998.

Entner, Valerian – prozaik; redaktor

* 04. 04. 1889 Roštoutky, okr. Vyškov

† 03. 09. 1940 Mauthausen (Rakousko)

Pozn.: autor románů, fejetonů

Literatura: Kdy zemřeli...? 1937–1962. Praha 1962.

Folprecht, Josef – literární historik; etnograf; publicista; překladatel; filolog

* 06. 04. 1879 Lanžhot, okr. Břeclav

† 28. 05. 1950 Praha

Pozn.: překládal z ruštiny; přednosta oddělení pro československé školství v zahraničí; organizátor školství na Slovensku, zajímal se o dialektologii a dějiny slovanských literatur

Literatura: Kdy zemřeli...? 1937–1962. Praha 1962; Lexikon české literatury. Osobnosti, díla,

institute. 1. A-G. Praha 1985; Pedagogická encyklopedie. 1. Praha 1938.

Herzog, Josef – publicista

* 12. 04. 1859 Hrubý Jeseník, okr. Nymburk

† 26. 01. 1943 Brno

Místa působení: Žďár nad Sázavou

Pozn.: autor literatury z oboru matematiky a pedagogiky

Literatura: Zejda, R. – Jurman, H. – Havlíková, L.: Slovník spisovatelů okresu Žďár nad Sázavou. Velké Meziříčí 1992.

Horečka, Svatopluk – překladatel; redaktor

* 25. 04. 1929 Ostrava

† 15. 07. 2006 Praha

Pozn.: redaktorem SNKL (později Odeon); překládal z francouzštiny a němčiny; redigoval časopis Světová literatura; spolupracoval s rozhlasem

Literatura: Šuleř, O.: Laskavé medailony. Ostrava 2007; Slovník osobností kulturního a společenského života Valaška 2000. Valašské Meziříčí 2000.

Kořínek, Jan – překladatel

* 04. 04. 1889 Oplocany, okr. Přerov

† 16. 03. 1952 Praha

Místa působení: Kroměříž

Literatura: Osobnosti střední Moravy 1999. Olomouc 1998.

Kundera, Milan – básník; dramatik; esejista; prozaik; překladatel

* 01. 04. 1929 Brno

Pozn.: přednášel na FAMU světovou literaturu; v 60. letech patřil k představitelům české kulturní opozice; po roce 1968 zákaz publikování; v roce 1979 zbaven čs. občanství; žije ve Francii; jeho dílo je překládáno do řady jazyků

Literatura: Slovník českých spisovatelů. Toronto 1982; Všeobecná encyklopedie ve čtyřech svazcích. 2. Praha 1997; Český biografický slovník XX. století. 2. K-P. Praha 1999.

Ošřádal, Josef – filolog

* 28. 04. 1839 Odrlice, okr. Olomouc

† 05. 04. 1915 Klatovy

Místa působení: Olomouc

Literatura: Osobnosti střední Moravy 1999. Olomouc 1998.

Pícha, Mořic – spisovatel

* 08. 04. 1869 Šebetov, okr. Blansko

† 12. 11. 1956 Hradec Králové

Pozn.: sídelní biskup královéhradecký; autor teologických spisů; přední znalec církevního práva – autor řady spisů z tohoto oboru; působil na Karlovarsku, v Praze, v Hradci Králové; po roce 1950 komunistickým režimem fakticky izolován

Literatura: Kdy zemřeli...? 1937–1962. Praha 1962.

Potěhník, Alois – organizátor kulturního života; básník; překladatel

* 18. 04. 1829 Bohousová, okr. Ústí nad Orlicí

† 1898

Místa působení: Zlín-Malenovice, okr. Zlín

Pozn.: pro potřeby Čtenářského spolku budoval knihovnu; psal básně pro děti

Literatura: Minulost a současnost Malenovic. Gottwaldov 1986.

Raab, Rudolf – prozaik

* 06. 04. 1899 Kunčice, okr. Opava

† 25. 05. 1936 Rychvald, okr. Karviná

Místa působení: Lutyně, okr. Karviná; Rychvald, okr. Karviná

Oblast působení: Opavsko; Těšínsko

Pozn.: jeho literární práce otiskoval V. Martínek

Literatura: Ficek, V.: Biografický slovník širšího Ostravska. 1. Opava 1972.

Siebenschein, Hugo – filolog; literární historik; překladatel

* 06. 04. 1889 Strážnice, okr. Hodonín

† 13. 12. 1971 Praha

Pozn.: germanista; působení na UK v Praze; překlady Goetha; autor řady učebnic němčiny; průkopník rozhlasových jazykových kursů

Literatura: Kdy zemřeli...? 1971–1974 a 1935–1970. Praha 1974; Český biografický slovník XX. století. 3. Q-Ž. Praha 1999.

Sladký, Václav – kulturně-osvětový pracovník; muzejní pracovník; historik

* 20. 04. 1879 Praha

† 10. 04. 1940 Prostějov

Místa působení: Opava; Ostrava-Přívoz, okr. Ostrava

Pozn.: v letech 1908–14 uveřejňoval recenze vlastivědné literatury ve Věstníku Matice opavské; byl kustodem muzea Matice opavské

Literatura: Biografický slovník Slezska a severní Moravy. 3. Opava – Ostrava 1995; Ficek, V.: Biografický slovník širšího Ostravska. 1. Opava 1972.

Stromšík, Jiří – překladatel

* 01. 04. 1939 Valašské Meziříčí-Krhová, okr. Vsetín

Pozn.: pracoval jako nakladatelský redaktor Odeonu; překlady z němčiny; nositel Státní ceny za překladatelské dílo

Literatura: Slovník osobností kulturního a společenského života Valašska 2000. Valašské Meziříčí 2000.

Středovský, Jan Jiří Ignác – historik; prozaik

* 16. 04. 1679 Brumov, okr. Zlín

† srpen 1713 Pavlovice u Přerova, okr. Přerov

Místa působení: Olomouc; Pavlovice u Přerova, okr. Přerov; Dřevohostice, okr. Přerov; Uherské Hradiště

Pozn.: význam jeho díla spočívá v buditelském přínosu; autor hagiografických, historických a vlastivědných spisů o dějinách Moravy

Literatura: Biografický slovník Slezska a severní Moravy. 7. Ostrava 1996; Lidová demokracie, 21.7.1992; Slovník osobností kulturního a společenského života Valašska 2000. Valašské Meziříčí 2000.

Štech, Václav – divadelník; dramatik; prozaik; publicista

* 29. 04. 1859 Kladno, okr. Chrudim

† 23. 02. 1947 Praha

Místa působení: Brno

Pozn.: přispíval do časopisů Svornost, Svobodný občan, Květy, Zlatá Praha; měl zásluhy o za-

ložení divadla Uranie a Městského divadla na Královských Vinohradech v Praze

Literatura: Chmel, Z.: Galerie brněnských osobností. 4. S-T. Brno 2005; Dufková, E.: Postavy brněnského jeviště. 3. Brno 1994.

Štěrbová, Alena – divadelní historička; divadelní teoretička; literární historička; rozhlasová pracovnice

* 25. 04. 1939 Kelčany, okr. Hodonín

Místa působení: Olomouc; Ostrava

Pozn.: zabývá se dějinami české literatury první poloviny 20. století

Literatura: Panorama české literatury. Olomouc 1994; Kolář, B.: Z paměti literární Olomouce. Olomouc 2004; Málková, I. – Urbanová, S.: Literární slovník severní Moravy a Slezska (1945–2000). Olomouc 2001.

Weiser, Erwin – básník; novinář; vlastivědný pracovník

* 30. 04. 1879 Vídeň (Rakousko)

† 26. 04. 1968 Weilheim (Německo)

Místa působení: Bruntál

Pozn.: v Bruntále založil a vedl vlastivědný časopis Fruedenthaler Ländchen; podílel se na vydávání vlastivědných publikací; jako básník se inspiroval německým romantismem

Literatura: Biografický slovník Slezska a severní Moravy. Nová řada. 9 (21). Ostrava 2006.

KVĚTEN

Benedikt, Moritz – redaktor; publicista; vydavatel

* 27. 05. 1849 Kvasice, okr. Kroměříž

† 18. 03. 1920 Vídeň (Rakousko)

Pozn.: vydavatel a majitel deníku Neue Freie Presse ve Vídni

Literatura: Biografický slovník českých zemí. [4.] Bene-Bez. Praha 2006.

Cyliak, Stanislav – básník; dramatik; prozaik

* 06. 05. 1859 Brno

† 12. 04. 1939 Brno

Místa působení: Brno; Veverská Bitýška, okr. Brno-venkov; Želetava, okr. Třebíč

Literatura: Biografický slovník českých zemí. [9.] C. Praha 2008; Kunc, J.: Slovník soudobých českých spisovatelů. Praha 1945; Pernica, B.: Písemnictví na západní Moravě. Přerov 1938.

Daněk, Jiří Hnat – dramatik; dramaturg; prozaik; výtvarník

* 01. 05. 1959 Ostrava-Zábřeh, okr. Ostrava

Místa působení: Ostrava

Pozn.: od roku 1994 se věnuje svobodnému povolání, zvláště publicistice, kreslenému humoru a beletrii

Literatura: Machala, L.: Průvodce po nových jménech české poezie a prózy 1990–1995. Olomouc 1996; Málková, I. – Urbanová, S.: Literární slovník severní Moravy a Slezska (1945–2000). Olomouc 2001.

Fürnberg, Louis – básník; spisovatel; literární teoretik; překladatel

* 24. 05. 1909 Jihlava

† 23. 06. 1957 Výmar (Německo)

Místa působení: Jihlava

Pozn.: překládal českou poezii do němčiny; ve Výmaru byl ředitelem Badatelského a památ-

kového ústavu klasické literatury; stal se spoluzakladatelem časopisu Weimarer Beiträge

Literatura: Göbl, L.: Osobnosti Vysočiny. 1. Pelhřimov 2005; Iliev, J.: Kalendárium jihomoravských osobností a událostí 1986–1990. Brno 1986.

Kožík, František – autor libret; autor rozhlasových her; filmový scenárista a dramaturg; rozhlasový dramaturg; dramatik

* 16. 05. 1909 Uherský Brod, okr. Uherské Hradiště

† 05. 04. 1997 Praha

Místa působení: Brno

Pozn.: v letech 1941–51 rozhlasový dramaturg v Praze; 1956–74 dramaturg a scenárista Československého filmu

Literatura: Štěrbová, A. – Lazorčáková, T.: Umělecké osobnosti brněnského rozhlasu. Olomouc 2001; Hrabák, J.: František Kožík. Praha 1984; Slovník českých spisovatelů. Praha 1964; Český biografický slovník XX. století. 2. K-P. Praha 1999; Chmel, Z.: Galerie brněnských osobností. 1. A-K. Brno 1998.

Krejčí, Stanislav – básník; prozaik; dramatik

* 02. 05. 1889 Dolany, okr. Olomouc

† 29. 07. 1974 Olomouc

Místa působení: Dolany, okr. Olomouc

Pozn.: psal také hanáckým nářečím; bývá řazen k ruralistům

Literatura: Šuleř, O.: Laskavé medailony. Ostrava 2007; Slavík, B.: Hanácké písemnictví. Olomouc 1940; Zpravodaj Vlastivědné společnosti muzejní v Olomouci, 1979, č. 11–12; Všetická, F.: Olomouc literární. Olomouc 2002.

Kunz, Jaroslav – spisovatel

* 09. 05. 1869 Brno

† 15. 09. 1933 Praha

Pozn.: autor memoárů osvětlujících poslední léta

Rakouska-Uherska; přítel Petra Bezruče

Literatura: Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. 2/II. K-L. Praha 1993.

Nos, Pepa – harmonikář; hudební skladatel; kytarista; textař; zpěvák

* 16. 05. 1949 Šumperk

Pozn.: dětství prožil ve Vidnavě; písničkář; zhudebnil texty Durycha, Gellnera, Préverta; vede kurzy jógy

Literatura: Rohál, R.: Populární slovník českých zpěváků. Praha 2004; Rock & Pop, 1, 1990, č. 10; Matzner, A. – Poledňák, I. – Wasserberger, I.: Encyklopedie jazzu a moderní populární hudby. 3. Praha 1990.

Opavská, Jarmila – básnířka; houslistka

* 13. 05. 1929 Orlová, okr. Karviná

† 21. 01. 1999 Olomouc

Literatura: Machala, L.: Průvodce po nových jménech české poezie a prózy 1990–1995. Olomouc 1996.

Pavlík, Matěj – spisovatel; redaktor; vydavatel

* 26. 05. 1879 Hrubá Vrbka, okr. Hodonín

† 04. 09. 1942 Praha

Místa působení: Brumovice, okr. Opava; Karlovice, okr. Bruntál; Kroměříž; Olomouc; Přerov; Třebíč; Řimice, okr. Olomouc

Pozn.: první pravoslavný biskup u nás; v roce 1921 přijal jméno Gorazd; popraven nacisty

Literatura: Biskup Gorazd. Z díla. Praha 1988; Šuvarský, J.: Biskup Gorazd. Praha 1979; Československý biografický slovník. Praha 1992.

Preclík, Vladimír – sochař; spisovatel

* 23. 05. 1929 Hradec Králové

† 03. 04. 2008 Praha

Místa působení: Brno

Pozn.: děkan a profesor VUT Brno

Literatura: Purketová, J.: O životě a díle českých pedagogů. Brno 1999.

Pujman, Ferdinand – divadelní teoretik; publicista; operní režisér; překladatel

* 23. 05. 1889 Nížkov, okr. Žďár nad Sázavou

† 17. 12. 1961 Praha

Místa působení: Brno

Pozn.: v letech 1926–60 působil jako režisér opery Národního divadla v Praze; prof. na pražské AMU, kde založil Operní studio; významná je jeho přednášková a publicistická činnost – přispíval do více než 30 časopisů a novin; manžel Marie Pujmanové

Literatura: Göbl, L.: Osobnosti Vysočiny. 1. Pelhřimov 2005; Janota, D. – Kučera, J. P.: Malá encyklopedie české opery. Praha 1999; Postavy brněnského jeviště. 1. Brno 1984; Český biografický slovník XX. století. 2. K-P. Praha 1999; Prchal, J.: Biografický slovník Polenska. Polná 2002; Český taneční slovník. Praha 2001.

Selinger, Lubomír – koncertní zpěvák; redaktor; prozaik

* 20. 05. 1929 Nové Syrovce, okr. Třebíč

Místa působení: Brno

Pozn.: v Práci uveřejnil četné články o opeře, operetě a baletu; autor literatury faktu a řady dobrodružných děl, která vydává pod pseudonymem

Literatura: Almanach českých novinářů 1989–2008. Praha 2008; Československý hudební slovník osob a institucí. 2. M-Ž. Praha 1965.

Spáčil, Jindřich – autor dětské literatury; prozaik; publicista

* 24. 05. 1899 Kvasice, okr. Kroměříž

† 20. 11. 1978 Kroměříž

Místa působení: Hulín, okr. Kroměříž; Kroměříž; Kvasice, okr. Kroměříž; Lednice, okr. Břeclav

Pozn.: v Kroměříži organizoval kulturní akce; publikoval v časopisech Pestrý týden, Haná, Ruch, Kolo aj.

Literatura: Šuleř, O.: Laskavé medailony. Ostrava 2007; Biografický slovník Slezska a severní Moravy. 6. Ostrava 1996; Slovník českých spisovatelů. Praha 1964.

Šiler, Vladimír – překladatel; filosof

* 07. 05. 1949 Znojmo

Místa působení: Znojmo

Oblast působení: Ostravsko

Literatura: Stehlíková, D.: Osobnosti Znojma. Znojmo 1996.

Štefanides, Jiří – literární historik; divadelní kritik

* 31. 05. 1949 Vamberk, okr. Rychnov nad Kněžnou

Místa působení: Ostrava; Olomouc

Pozn.: pravidelně recenzoval divadelní představení ostravských scén

Literatura: Málková, I. – Urbanová, S.: Literární slovník severní Moravy a Slezska (1945–2000). Olomouc 2001.

Tkáč, Ignác – publicista; překladatel; vydavatel; filolog; literární historik

* 20. 05. 1839 Frýdek-Nové Dvory, okr. Frýdek-Místek

† 10. 08. 1910 Vídeň (Rakousko)

Místa působení: Uherské Hradiště

Oblast působení: Frýdecko; moravské Slovácko

Pozn.: dlouholetý profesor německého gymnázia v Uherském Hradišti; přispíval do řady časopisů; připravoval odborné edice

Literatura: Biografický slovník Slezska a severní Moravy. 11. Ostrava 1998; Ficek, V.: Biografický slovník širšího Ostravska. 1. Opava 1972.

Tmė, Miroslav – divadelní kritik; literární kritik; básník

* 10. 05. 1909 Brno-Líšeň, okr. Brno

† 10. 11. 1998 Brno

Místa působení: Brno

Pozn.: zabýval se tvorbou pro děti a mládež

Literatura: V roce 1998 zemřeli. Brno 1999; Ládění, 3(8), 1998, č. 4.

Tomášek, Martin – literární historik

* 26. 05. 1969 Frýdlant, okr. Liberec

Místa působení: Ostrava-Poruba, okr. Ostrava; Ostrava

Pozn.: zabývá se literaturou přelomu 19. a 20. století a prózou vznikající v první polovině 20. století na severní Moravě a ve Slezsku; příspěvky v časopise Tvar

Literatura: Málková, I. – Urbanová, S.: Literární

slovník severní Moravy a Slezska (1945–2000). Olomouc 2001.

Trefulka, Jan – literární kritik; prozaik; redaktor; scenárista

* 15. 05. 1929 Brno

Místa působení: Brno

Pozn.: po roce 1969 zbaven možnosti publikovat – do roku 1989 publikoval v zahraničí (Kanada, Německo)

Literatura: Adamovič, I.: Slovník české literární fantastiky a science fiction. Praha 1995; Slovník českých spisovatelů. Toronto 1982; Český biografický slovník XX. století. 3. Q–Ž. Praha 1999.

ČERVEN

Bourek, Josef Miroslav – operetní zpěvák; dramatik

* 24. 06. 1919 Praha

† 07. 10. 1984 Olomouc

Místa působení: Český Těšín, okr. Karviná; Olomouc

Pozn.: autor dramaturgií a jevištních adaptací pohádek

Literatura: Olomoucké hřbitovy a kolumbária. Olomouc 2001.

Čichoň, Petr – básník; redaktor

* 23. 06. 1969 Ostrava

Místa působení: Brno

Pozn.: redaktor nakladatelství Votobia, Vetus Via; člen redakce časopisu Host

Literatura: Machala, L.: Průvodce po nových jménech české poezie a prózy 1990–1995. Olomouc 1996; Málková, I. – Urbanová, S.: Literární slovník severní Moravy a Slezska (1945–2000). Olomouc 2001.

Dostál, Josef – spisovatel; redaktor

* 06. 06. 1859 Příkazy, okr. Olomouc

† říjen 1942 Příkazy, okr. Olomouc

Místa působení: Brno

Pozn.: místopisný a pedagogický spisovatel

Literatura: Kdy zemřeli...? 1937–1962. Praha 1962.

Fiala, Otakar – editor; literární historik; textolog

* 02. 06. 1889 Jaroměřice nad Rokytnou, okr. Třebíč

† 03. 01. 1977 Brno

Místa působení: Brno; Prostějov; Třebíč

Pozn.: badatelské úsilí soustředil na dílo O. Březiny

Literatura: Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. 1. A–G. Praha 1985.

Gawreckí, Drahoslav – bibliograf; knihovník; básník; překladatel

* 15. 06. 1919 Prostějov

† 19. 10. 1988 Praha

Místa působení: Frýdek-Místek; Olomouc; Opava; Ostrava

Pozn.: od roku 1962 působil v knihovnách v Praze; publikoval v časopisech a novinách; překládal z polštiny

Literatura: Biografický slovník Slezska a severní Moravy. Nová řada. 6 (18). Ostrava 2005;

Šuleř, O.: Laskavé podobizny. Ostrava 2005; Čtenář, 1988, č. 12. – příloha; Málková, I. – Urbanová, S.: Literární slovník severní Moravy a Slezska (1945–2000). Olomouc 2001.

Höger, Karel – divadelní herec; filmový herec; televizní herec; recitátor

* 17. 06. 1909 Brno

† 04. 05. 1977 Praha

Místa působení: Brno

Pozn.: v letech 1940–77 člen činohry Národního divadla v Praze; pedagogické působení na AMU

Literatura: Fikejz, M.: Český film. Herci a herečky.

1. A-K. Praha 2006; Adamcová, A.: Karel Höger. Praha 1962; Postavy brněnského jeviště. 1. Brno 1984; Příkladná, S.: Karel Höger. Praha 1988; Český biografický slovník XX. století. 1. A-J. Praha 1999.

Hořínek, Antonín – dramatik; kronikář; kulturně-osvětový pracovník; redaktor; prozaik

* 04. 06. 1879 Kunčičky, okr. Ostrava

† 13. 03. 1960 Ostrava

Místa působení: Ostrava

Oblast působení: Těšínsko

Pozn.: působil jako kronikář Slezské Ostravy; vztah díla ke kraji; přátelství s F. Sokolem Tůmou

Literatura: Biografický slovník Slezska a severní Moravy. 4. Opava – Ostrava 1995; Šuleř, O.: Laskavé podobizny. Ostrava 2005; Ficek, V.: Biografický slovník širšího Ostravska. 1. Opava 1972.

Jelínek, Ivan – básník; literární kritik; novinář; prozaik; překladatel; rozhlasový redaktor

* 06. 06. 1909 Kyjov, okr. Hodonín

† 27. 09. 2002 Surrey (Velká Británie)

Místa působení: Brno

Pozn.: pracoval před válkou v Brně jako redaktor Lidových novin; později přešel do redakce pražského Radiožurnálu; roku 1939 emigroval na Západ: nejprve organizoval vysílání pro Československo z rozhlasové stanice ve Fécampu v Normandii, pak pracoval pro československé vysílání BBC; po válce se vrátil do Prahy, ale na podzim roku 1947 znovu odešel do Anglie; působil jako kulturní redaktor v československém oddělení zahraničního vysílání BBC v Londýně

Literatura: Rotrekl, Z.: Skrytá tvář české literatury. Toronto 1987; Slovník českých spisovatelů. Toronto 1982; Český biografický slovník XX. století. 1. A-J. Praha 1999.

Just, Antonín Josef Ludvík – prozaik; básník

* 13. 06. 1809 Polná, okr. Jihlava

† 25. 10. 1871 Vídeň (Rakousko)

Pozn.: některé prameny uvádějí jako rok narození 1808, další 1810; znalec klasických jazyků; psal do německých časopisů pedagogická, didaktická a historická pojednání; působil v Dolním Rakousku; vydal soubor básní (ódy a hymny z období klasicismu) v latině, řečtině a češtině

Literatura: Prchal, J.: Biografický slovník Polska. Polná 2002.

Kallab, Jaroslav – básník; publicista

* 24. 06. 1879 Nové Město na Moravě, okr. Žďár nad Sázavou

† 10. 02. 1942 Brno

Místa působení: Brno

Pozn.: roku 1922 založil a redigoval čas. Péče o mládež; profesor Masarykovy univerzity Brno

Literatura: Šlechtová, A. – Levora, J.: Členové České akademie věd a umění 1890–1952. Praha 2004; Zejda, R. – Jurman, H. – Havlíková, L.: Slovník spisovatelů okresu Žďár nad Sázavou. Třebíč 1992.

Ostravický, Čeněk – básník; redaktor

* 12. 06. 1869 Frýdek, okr. Frýdek-Místek

† 05. 05. 1912 Cleveland (USA)

Pozn.: roku 1906 odjel do USA, pracoval zde jako redaktor v listu Američan v Clevelandu, vedl americké Dělnické listy, psal do Hlasu lidu v New Yorku; překládal z angličtiny

Literatura: Biografický slovník Slezska a severní Moravy. 4. Opava – Ostrava 1995; Šuleř, O.: Laskavé podobizny. Ostrava 2005; Doupalová, E.: Slovník sběratelů, vydavatelů a zpracovatelů moravských lidových pověstí. Praha 1988; Ficek, V.: Biografický slovník širšího Ostravska. 3. Opava 1979.

Sekotová, Jaromíra – autorka dětské literatury; básnířka; literární publicistka; prozaička

* 14. 06. 1919 Brno

† 26. 08. 1994

Místa působení: Brno; Jihlava; Přerov

Pozn.: publikovala články, zejména v jihlavské Jiskře

Literatura: Tvar, 5, 1994, č. 16, příl.

Schlossar, Anton – historik; etnograf; folklorista; literární historik

* 27. 06. 1849 Opava

† 01. 08. 1942 Štýrský Hradec (Rakousko)

Pozn.: zaměřil se na novější historii Štýrska a životopisy jeho významných osobností; věnoval též pozornost štýrskému a tyrolskému hornictví a běžnému životu na venkově i ve městě; zabýval se studiem štýrské lidové písně a lidové slovesnosti

Literatura: Biografický slovník Slezska a severní Moravy. Nová řada. 8 (20). Ostrava 2006.

Strakoš, Jan – literární kritik; literární teoretik; překladatel; redaktor

* 01. 06. 1899 Fryčovice, okr. Frýdek-Místek

† 13. 04. 1966 Sion (Švýcarsko)

Místa působení: Kroměříž; Místek, okr. Frýdek-Místek; Olomouc; Ostrava

Pozn.: publikoval v periodikách Tvar, Rozmach, Život, Řád; v letech 1933–41 byl v redakční radě Akordu; v roce 1951 odešel do exilu

Literatura: Biografický slovník Slezska a severní Moravy. 5. Opava – Ostrava 1996; Ficek, V.: Biografický slovník širšího Ostravska. 5. Opava 1983; Slovník českých spisovatelů. Toronto 1982.

Svoboda, Bruno Arnošt – varhaník; skladatel; básník

* 17. 06. 1919 Štěpánov, okr. Olomouc

† 03. 08. 1983 Grimbergen (Belgie)

Místa působení: Litovel, okr. Olomouc; Pňovice, okr. Olomouc

Literatura: Osobnosti střední Moravy 1999. Olomouc 1998

Veselský, Jaroslav Maria – dramatik

* 30. 06. 1909 Štěpánov

† 13. 12. 1981 Kyjov, okr. Hodonín

Místa působení: Kyjov, okr. Hodonín

Literatura: Bystřicko, 1991, prosinec.

Zamazal, Josef – kreslíř; malíř; teoretik výtvarného umění

* 20. 06. 1899 Vsetín

† 15. 02. 1971 Brno

Místa působení: Brno

Pozn.: na pražské akademii byl žákem Preislera, Nechleby a Štursy; dále se vzdělával v Drážďanech, Berlíně, Mnichově, Vídni a Paříži; jako ilustrátor přispíval do Lidových novin, Nebojsy a do Šlehů; jako odborný spisovatel do Grafického obzoru, Bibliofila, Veraikonu a dalších časopisů

Literatura: Hlušička, J.: České moderní malířství v Moravské galerii v Brně. 2. Brno 1989; Toman, P.: Nový slovník československých výtvarných umělců. Ostrava 1993; Mikulcová, M. – Graclík, M.: Kulturní toulky Valašskem. Frýdek-Místek 2001.

Zbavitel, Alois – kronikář; kulturně-osvětový pracovník; muzejní pracovník; redaktor; vlastivědný pracovník

* 18. 06. 1889 Frenštát pod Radhoštěm, okr. Nový Jičín

† 27. 02. 1977 Ostrava

Místa působení: Příbor, okr. Nový Jičín; Brno; Frenštát pod Radhoštěm, okr. Nový Jičín; Opava; Valašské Meziříčí, okr. Vsetín

Oblast působení: Frenštátsko

Pozn.: od roku 1972 kronikář Frenštátu pod Radhoštěm; autor vlastivědných prací; působil i na Slovensku

Literatura: Biografický slovník Slezska a severní Moravy. 3. Opava – Ostrava 1995; Ficek, V.: Biografický slovník širšího Ostravska. 3. Opava 1979.

Vyobrazení na protější straně: Historický fond Vědecké knihovny v Olomouci obohatila unikátní rukopisná mapa z 18. století, která zachycuje postup pruského obléhání Olomouce v roce 1758. Dokument byl zakoupen v zahraničním antikvariátu v lednu 2009. Mapa je zhotovena technikou kolorované perokresby na papírový list o rozměrech 48×38 cm a datovat ji lze přibližně k roku 1758. Je na ní zachycena podoba olomoucké pevnosti, rozsah opevnění s bastiony, bránami i předsunutými pevnůstkami a vyobrazeno je také několik předměstských obcí. Mapa je raritou díky neobvykle přesnému zakreslení obléhacích prací, provedených od května do počátku července 1758. Přehledně zobrazuje postup pruské armády takřka den po dni. Nový dokument bude v nejbližší době digitalizován a vystaven v digitální knihovně map VKOL.

BELAGERUNG
von
OLMÜTZ
im Ja. 1758.

Z obsahu:

Filozofický potlach.

Helena Veličková s Alexandrem Tomským

Aktualizace fondů a změny v elektronickém katalogu ve Vědecké knihovně v Olomouci

- Libuše Macháčová a Blanka Sedláčková

Umění povýšit hodnotu slova.

O slovenské a japonské kaligrafii

- Dušan Kállay

Vykácej alej a budou se ti zdát jiné sny

- Václav Cílek

Básník Jiří Wolker očima grafoložky

- Helena Veličková

Zastaveníčka v olomouckých ulicích

- Nela Chládková

1